

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

**hbo-masteropleiding Architectuur en
hbo-masteropleiding Stedenbouw**
voltijd/deeltijd

**Academie voor Architectuur en
Stedenbouw**

Fontys Hogeschool voor de Kunsten
Fontys Hogescholen **Tilburg**

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

**hbo-masteropleiding Architectuur en
hbo-masteropleiding Stedenbouw**
voltijd/deeltijd

**Academie voor Architectuur en
Stedenbouw
Fontys Hogescholen Tilburg**

CROHO nr. 44336, 44338

Hobéon Certificering

Datum

28 april 2015

Auditpanel

Dhr. W.L.M. Blomen

Dhr. Prof. Ir. F. Alkemade

Mw. Ir. H.M. Blank

Dhr. Drs. J.D. Oostwoud Wijdenes

Dhr. P. Kuipers

Secretaris

Mw. H. Bleijs BSc

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING/SUMMARY	3
2.1.	Nederlandse samenvatting	3
2.2.	English summary	6
3.	INLEIDING	11
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	13
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	35
6.	AANBEVELINGEN	37
BIJLAGE I	Scoretabel	39
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	41
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	43
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	45
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	51
BIJLAGE VI	Overzicht auditpanel	53

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Fontys Hogescholen
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief, 5 september 2013
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Academie voor Architectuur en Stedenbouw, opleidingen: Architectuur en Stedenbouw
registratienummer croho	Architectuur 44336 Stedenbouw 44338
domein/sector croho	Taal en Cultuur
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Master
graad en titel	Master of Architecture Master of Urban Design (Toekomstige graad: Master of Science)
aantal studiepunten	240
afstudeerrichtingen	geen
onderwijsvorm(en)	Concurrent onderwijs (parallel leren en werken)/Projectonderwijs / atelieronderwijs
locatie	Tilburg
varianten	Voltijd (wordt afgebouwd per 2015/16) Deeltijd (met een voltijdse studie- en werklast: 120 EC binnenschools en 120 EC buitenschools)
relevante lectoraten	Fontys Lectoraat Stedelijke Strategieën Landelijk AvB-lectorat: Future Urban Regions
datum audit / opleidingsbeoordeling	6 en 7 november 2014
contactpersoon	a.vanhest@fontys.nl m.glaudemans@fontys.nl f.greve@fontys.nl

Basisgegevens **hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw (MA+U)**
voltijd¹ en deeltijd²

bron: Critical reflection MA+U
peildatum: 1 september 2014

Master Architecture + Urbanism³

Master Architecture + Urbanism						
instroom (aantal)	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Architecture	20	21	21	14	12	13
Urbanism	4	6	2	2	1	5
rendement (percentage) ^{4*}				2007	2008	2009
MA+U				47%	50%	59%
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
MA+U			9 ⁵		4	
opleidingsniveau docenten (percentage) ⁶			Bachelor	Master	PhD.	
MA+U			2%	98%	5%	
docent-student ratio ⁷						
MA+U			1:15			
contacturen (aantal) ⁸			1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
MA+U			10	10	10	6

* noot het betreft 4-jarige masteropleidingen

Instroom voltijdstudenten	2013	2014
Architecture	2	5
Urbanism	0	3

¹ Zie de inleiding voor een uitleg over de reden van de start en geplande afbouw van de voltijd variant. In de deze gegevens betreft het voltijd en deeltijd tezamen.

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012.

³ Gezien de kleine aantallen bij Urbanism is gewerkt met totaal percentages MA+U.

⁴ Het aandeel van het totaal masterstudenten dat het masterdiploma haalt in de nominale studieduur+ één jaar, zo mogelijk van de laatste drie cohorten.

⁵ Er zijn 9 docenten in vaste dienst met in totaal 4 Fte. In 2014-15 zijn er ook 20 docenten uit de externe schil ingezet als studio- of theori docent bijvoorbeeld.

⁶ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁷ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁸ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING/SUMMARY

2.1. Nederlandse samenvatting

De Academie voor Architectuur en Stedenbouw Tilburg (AvB), onderdeel van de Fontys Hogescholen (Fontys), biedt twee hbo-masteropleidingen aan, i.c. Architectuur en Stedenbouw (Master Architecture + Urbanism verkort MA+U). De opleidingen beslaan elk vier studiejaar en 240 studiepunten (EC). De academie biedt de opleidingen aan via de Concurrent-formule, waarbij de student 120 EC binnenschools behaalt en 120 EC buitenschools door te werken in de praktijk. De opleidingen hebben daarmee een voltijd studielast, maar worden, conform landelijke afspraken formeel in deeltijd aangeboden. De in 2013-14 gestarte voltijd variant wordt per 2015-16 afgebouwd. De opleidingen worden in het Engels aangeboden.

De twee opleidingen hebben een grote gemeenschappelijkheid, onder meer in onderwijsmodel, docenten en programma-opbouw. Bovendien worden ze deels multidisciplinair aangeboden. Dankzij de gemeenschappelijkheid functioneren de twee masteropleidingen in de praktijk in feite als een opleiding met twee varianten. Het accreditatietraject is –conform een eerder dit jaar vergelijkbaar uitgevoerd en met de NVAO afgestemd traject- op een daarbij passende wijze ingericht. Er is een gecombineerde audit uitgevoerd, bestaande uit een generiek deel en twee opleidingsspecifieke delen.

Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties (goed)

De hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw (MA+U) zijn ontwerpopleidingen, gepositioneerd op het snijvlak van kunst, techniek en wetenschap. Afgestudeerden kunnen zich na de opleiding direct inschrijven in het Architectenregister en aan de slag als respectievelijk architect of stedenbouwkundige.

De academie heeft goed op het netvlies hoe de praktijk van Architectuur en Stedenbouw de afgelopen jaren, onder meer onder invloed van de crisis en globalisering, veranderde. De academie benutte dat bij het opstellen van een visie op wat dat betekent voor de architect en de stedenbouwkundige van de toekomst en vertaalde dat naar de eindkwalificaties. De academie vertaalde daarin het belang van design thinking, ondernemendheid, goede samenwerkings- en communicatievaardigheden en omgevingsgerichtheid voor de ontwerpprofessionals die zij opleidt. MA+U zijn naar het oordeel van het panel zeer praktijkgericht en 'leiden studenten op voor de realiteit', waarin naar visie van de academie de vakgebieden vervagen en die gekenmerkt wordt door een toenemende mate van globalisering en internationalisering.

Het panel stelt vast dat de academie 'een complex geheel van externe (landelijk en internationale) richtlijnen en onderliggende kwalificaties' tot een geheel van zeven competenties smeedde, helder en inzichtelijk, ook voor haar studenten. Die zeven competenties, waarvan 'Design' en 'Research' de belangrijkste zijn, zijn abstract geformuleerd om langer stand te kunnen houden in de veranderende praktijk. Het feit dat de academie voor de opleidingen Architectuur en Stedenbouw dezelfde competenties omschreef is consistent met de eigen visie op de toenemende versmelting van de vakgebieden architectuur en stedenbouw. In de eindkwalificaties is internationalisering niet letterlijk opgenomen, maar doordat ze aansluiten bij Europese regelgeving zijn ze volgens het panel toch voldoende verankerd in internationaal perspectief. De academie heeft daarnaast duidelijk in beeld wat zij beoogt met internationalisering, namelijk het opleiden van internationaal georiënteerde architecten en stedenbouwkundigen –met sterke lokale banden- die grens-overstijgende samenwerkingen kunnen initiëren of daaraan kunnen deelnemen. Het panel vindt de gemaakte keuzes voor internationalisering en voor het volledig aanbieden van de opleiding in het Engels dan ook legitiem en zinvol.

Onderzoek is als afzonderlijke competentie 'Research' duidelijk herkenbaar in de eindkwalificaties en wordt door MA+U gezien als essentieel en integraal onderdeel van het ontwerpen. De onderzoekscomponent is naar het oordeel van het panel op masterniveau verantwoord.

Het auditpanel is van mening dat de masteropleidingen Architecture en Urbanism voor standaard 1 het oordeel 'goed' verdienen. Redenen hiervoor zijn een set eindkwalificaties waaraan een eigen visie op het vak ten grondslag ligt, de inzichtelijke wijze waarop de academie de veelheid aan eisen vertaald heeft in haar eigen competentieprofiel en de sterke worteling van de eindkwalificaties in de praktijk. Een hoger oordeel dan voldoende is hiermee voor het panel gerechtvaardigd.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving (goed)

Het panel is samenvattend positief over de zeer heldere vormgeving van het curriculum, dat voor beide opleidingen gelijk is qua opzet. Het panel waardeert de actualiteit en de sterke praktijkgerichtheid. Voorts signaleert het panel tevreden een groeiende aandacht voor internationalisering, in de onderwijsonderdelen, maar ook doordat het onderwijs volledig in het Engels wordt aangeboden en het aandeel internationale studenten (nu circa 20%) toeneemt. Praktijk en theorie vullen elkaar goed aan en zijn recent explicieter aan elkaar gekoppeld in het programma door dat 'Research vakken' een inhoudelijk koppeling hebben met de ontwerpstudio's. Ook over de recente aandacht voor onderzoekend ontwerpen als iteratief proces is het panel positief, naar verwachting wordt dit via de samenwerking met de lectoraten (i.c. de Lectoraten Stedelijke Strategieën en Design Thinking) verder doorontwikkeld. Wat betreft het programma benoemde het panel enkele aandachtspunten en gaf enkele aanbevelingen mee ter reflectie. Het continu monitoren of de studenten in hun werkomgeving de beoogde eindkwalificaties kunnen behalen is gezien de huidige krappe arbeidsmarkt van belang aldus het panel. Ook geeft het panel mee er aandacht voor te houden dat het ontwikkelen van creativiteit en zelfsturend vermogen niet ingeperkt worden door structuur en formats, met name in het afstuderen. Ondanks die signaleringen is het panel overtuigd van de kwaliteit van de opleidingen: de academie heeft naar het oordeel van het panel een inhoudelijk en samenhangend programma neergezet, dat studenten de mogelijkheid biedt de eindkwalificaties te realiseren.

Het panel is gebaseerd op het docentenoverzicht, de auditgesprekken en de tevredenheidsresultaten van studenten, ook positief over het personeel. De hoog opgeleide, inhoudsdeskundige en betrokken vaste staf draagt tevens zorg voor een goede inzet van praktijkdeskundige gastdocenten waarvan de kwaliteit goed wordt gemonitord. Volgens het panel is het team qua omvang, maar ook kwalitatief, vanwege een mooie mix aan achtergronden en deskundigheden, geschikt voor de onderwijsuitvoering en -organisatie. In het team is zowel goede continuïteit als flexibiliteit ten behoeve van actualiteit aanwezig. Het panel beoordeelt de voorzieningen over de gehele breedte als voldoende. Dat het panel dit niet over de hele breedte als goed beoordeelt heeft vooral te maken met de relatief lage tevredenheid van studenten over informatievoorzieningen, wat MA+U volgens het panel wel serieus nemen, en met de ruimtelijke versnippering van de academie in de Hogeschool-locatie. Daardoor ontbreekt een, onder meer door studenten gewenste, fysieke ontmoetingsplek. Het panel stelde daarentegen ook vast dat de opleidingsspecifieke voorzieningen (de onderwijsruimten en de materiaalbewerkingsateliers, mediatheek en printers) van prima niveau zijn.

Concluderend is het panel van oordeel dat beide opleidingen studenten een stimulerende leeromgeving bieden, waarbij de heldere programma's, de praktijkgerichtheid, actualiteit en multidisciplinariteit zeer sterke punten zijn. Het panel signaleerde ook enkele aandachtspunten en deed enkele aanbevelingen. Die dienen ter reflectie en ter verdere ontwikkeling en doen niet af aan het feit dat Fontys voor MA+U een goede leeromgeving realiseert. Het panel beoordeelt deze standaard voor beide opleidingen met het oordeel 'goed'.

Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties (voldoende)

Het binnenschoolse deel heeft een voor studenten heldere toetssystematiek met de verschillende courses die apart getoetst worden (via bij die course passende toetsvormen) en met een jaarlijks afsluitend 'end-of-year-assessment' waarin de ontwikkeling van de student 'gemeten' wordt langs de op drie niveaus in prestatie-indicatoren uitgewerkt competenties. Zo'n assessment is er ook jaarlijks voor het buitenschools deel.

De voorbeelden die het panel daarvan zag waren adequaat. Wel zou de buitenschools toetsing meer 'body' mogen hebben in vergelijking met de binnenschoolse toetsing. Immers binnen- en buitenschools deel wegen met elk 120 EC's even zwaar.

Er is een onafhankelijk opererende examencommissie die in de basis de zaken op orde heeft. Het uitvoeren van de geplande acties, zoals het vormen van een eigen oordeel over de kwaliteit van het gerealiseerde eindniveau, is nu van belang. Het panel is van oordeel dat de academie het systeem van toetsing en beoordeling voldoende borgt en heeft geconstateerd dat de academie hier op een professionele wijze mee omgaat. Er is onder andere een meer-ogen-beleid. Momenteel werkt men aan verdere transparantie door het operationaliseren van de beoordelingscriteria via Rubrics.

Afstuderen geschiedt doorgaans in de 'Graduation studio', waarin studenten in een groepssetting binnen een gezamenlijke geografie (een gebied of stad bijvoorbeeld), op basis van deels gezamenlijk onderzoek, uiteindelijk individueel afstuderen op een gebouw of stedenbouwkundig plan of strategie. De studio is zeer gestructureerd van opzet met vele meetmomenten, die uiteindelijk via een uitgebreide maar inzichtelijk beoordelingssystematiek tot een gewogen oordeel leiden. Het panel waardeert dit en ziet dat de studio positieve invloed op de rendementen heeft. Het panel bestudeerde eindwerken van beide opleidingen. De beoordeling van het eindwerk door de opleiding kwam voldoende overeen met die van het panel en was bovendien door de vele goed gedocumenteerde meetmomenten zeer wel navolgbaar. Het panel trof verzorgde en professionele presentaties aan met doorgaans relevante onderwerpen en voldoende diepte. Het panel trof ook enige eenvormigheid, kon het onderliggende ontwerpend onderzoek niet altijd terugzien en raadt aan om studenten beter zichtbaar te laten maken hoe en welke onderzoeksresultaten de ontwerpkeuzes beïnvloedden. Het panel vraagt in het licht van deze positief kritische opmerkingen te reflecteren op het, nogmaals tegelijkertijd lof oogstende, gestructureerde model van de Graduation studio. Werkveld en alumni zijn tevreden over de aansluiting van de afgestudeerden op de praktijk. Afgestudeerden beschikken over de vereiste eindkwalificaties waarbij ook bepaalde kenmerken uit het profiel van de Tilburgse academie zichtbaar zijn, zoals de sociaal-maatschappelijke dimensie en de aandacht voor strategieën. Het werkveld sprak, analoog aan wat de academie beoogt, over de afgestudeerden als competente 'hybride ruimtelijk ontwerpers'.

Volgens het panel is het van systeem toetsing en beoordeling adequaat en het gerealiseerd eindniveau weerspiegelt in voldoende mate de eindkwalificaties. Omdat het panel ook een aantal aandachtspunten benoemde, beoordeelt het panel standaard 3 voor beide masteropleidingen als 'voldoende'.

Algemene conclusie:

De hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw van Fontys Hogescholen opereren vanuit een goed doordachte analyse van en visie op de recent veranderde beroepspraktijk. De opleidingen worden uitgevoerd door een nauw bij de studenten betrokken docententeam dat sterk is aangesloten op die praktijk en de actuele ontwikkelingen daarbinnen voortdurend in de opleiding brengt. Het auditpanel is positief over de uitwerking van de eindkwalificaties in een qua diepgang gedegen, goed gestructureerd en actueel programma met een hoge realiteitszin dat studenten adequaat voorbereidt op de beroepspraktijk.

Het panel beoordeelt voor beide opleidingen de standaarden 1,2 en 3 respectievelijk met 'Goed', 'Goed' en 'Voldoende'. Daarmee komt voor beide opleidingen het eindoordeel op 'Voldoende'. Het auditpanel adviseert de NVAO de hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw voor een periode van zes jaar te accrediteren.

Den Haag, 28 april 2015

W.L.M. Blomen,
voorzitter

H. Bleijs,
secretaris

2.2. English summary

The Academy for Architecture and Urbanism Tilburg, part of Fontys Universities of Applied Sciences provides for two professional master courses: Architecture and Urbanism (in short: MA+U). Both study programmes take up four years and equal a study load of 240 ECs. The Academy designed the programmes according to the so-called 'concurrent teaching model' in which the student acquires 120 ECs through study activities (internal curriculum) and 120 ECs via work experience in the professional practice (external curriculum). All Academies of Architecture in the Netherlands offer these master programmes concerned as a fulltime course. However, the courses are formally registered as part-time studies in accordance with national agreements. Fontys started a formally registered fulltime-variant in 2013-14, which will be gradually ended per 2015-16. Both study programmes are taught in English.

The study programmes MA + U have many points in common: the teaching model, the teaching staff and the programme design. In addition Fontys offers these courses partly in a multidisciplinary way. Thanks to their similarity the two courses actually function as one course with two tracks. The accreditation process has been carried out in line with an earlier NVAO approved process in a similar situation. The audit consisted of a general part and two specific parts for Architecture and Urbanism.

Standard 1. Intended learning outcomes (good)

The design-based master programmes MA+U can be categorized in between the art-, technology- and science sector. Graduates can register themselves in the Dutch 'Architectenregister' (Register for architects, urban designers, landscape architect and interior architects) and they are allowed to start a professional practice as an architect or urban architect immediately after graduation.

The academy has a clear view on how the professional practice of architecture and urbanism changed, due to e.g. globalisation in the last few years and the economical crisis.

From that the academy is fully aware of the implications for future architects and urban architects and for the intended learning outcomes accordingly. The academy integrated design-thinking, entrepreneurship, collaboration- and communication skills and an environmental orientation in the intended learning outcomes. The visitation panel judges MA+U to be strongly focussed on the professional practice and MA+U "educates students for present-day reality" in which according to the academy the demarcation between the particular areas of architecture and urbanism is fading and is currently characterised by increasing globalisation and internationalisation.

The panel established that the academy translated 'a complex set of (national and international) guidelines and underlying qualifications' into a set of seven competences, clear and understandable for the students. These seven competences, of which 'Design' and 'Research' are the most important, are phrased in a rather conceptual way so they can last longer in the changing professional practice. The fact that the academy uses the same competences for both Architecture and Urbanism is fully in line with the academy's vision on how both areas are growing towards one another.

'Internationalisation' is not an explicitly formulated learning outcome. However since the intended learning outcomes are connected to European legislation the panel thinks that also from an international point of view the intended learning outcomes are appropriate. Besides that the academy has a clear view of what she aims at with internationalisation: she aims to train *internationally* oriented architects and urban architects, also with strong local ties, who can operate in or initiate in cross-border projects. The panel judges the choices the academy made for internationalisation and the fact that all the education takes place in English a meaningful asset.

'Research' has a distinctive place in the intended learning outcomes as one of the seven competences, because MA+U finds research to be an essential and integral aspect of architectural or urban design. The research component in the learning outcomes is justified on master level according to the panel.

The panel assesses standard 1 for both master programmes as 'good' because the intended learning outcomes are based on a specific vision of the academy. Moreover the academy translated the specific profession-related criteria into a clear set of relevant competences strongly linked with the professional practice. These reasons justify that the panel assesses this standard for both architecture and urbanism as more than satisfactory. Hence the qualification is 'good'.

Standard 2. The teaching-learning environment (good)

The panel is positive about the very transparent lay-out of the curriculum, which is similar for both programmes. The panel appreciates the topicality and the strong emphasis on the practical profession. Furthermore the panel noticed a growing attention for the international aspect in the courses partly demonstrated through the fact that all education is in English, which is resulting into a growing international student population (now 20%). Practice and theory complement each other well and are recently embedded in the curriculum because the academy made a substantial link between the research topics and the studio-programmes. The panel is also positive about the academy's attention for research-based design as an iterative process. It is to be expected that this will be further developed through corporation with the professorships 'Urban Strategies' en 'Design Thinking'.

As far as the study programme is concerned the panel presented a few points of special interest and recommendations. The monitoring whether students are able to work on all the competences in their work environment becomes more important nowadays since the market is tight. The panel also wants to give notice that the development of creativity and the ability to self manage should be maintained and should not be restrained by structure and formats, especially in the graduation year. Still the panel is convinced of the quality of the master programmes: the academy established a demanding and coherent curriculum that enables students to acquire the intended learning outcomes.

The panel is also positive about the teachers. The highly educated, competent and very dedicated permanent staff is strongly committed to the needs and interests of the students and the staff also is carefully securing the quality of the input from the visiting lecturers, who have very specific field-knowledge and experience. According to the panel the staff is very well equipped to organise and to implement the master programmes, since the staff reflects a broad mix of deeply rooted professional expertise. There is continuity in the teaching team as well as flexibility for the purpose of being right up to date.

The panel assesses the facilities as sufficient. That the panel does not qualify the facilities as 'good' has to do with the relatively low satisfaction score (of students) for the information facilities. In that respect, however, the panel noticed that MA+U take this seriously and that MA+U work on progress. It has also to do with 'fragmentation of educational space' in the location of Fontys School of Fine and Performing Arts. For example: students really miss a physical meeting place. Otherwise the panel thinks that the programme specific facilities (education rooms, material workspaces/labs, media-library and printing devices) are of good quality.

Finally the panel's opinion is that both master programmes provide for a stimulating educational environment for students. The well-designed curricula, the topicality and the strong focus on the professional practice are really the strengths of these master courses. The few points of interest the panel presented, and the panel's recommendations for further development do not alter the fact that Fontys realises a good teaching-learning environment. The panel assesses the standard 2 for the master courses Architecture and Urbanism as 'good'.

Standard 3. Assessment and learning outcomes achieved (satisfactory)

The internal curriculum encompasses a transparent assessment system in which the different courses are separately tested in forms that fit the courses. Each year ends with an 'end-of-year-assessment' through which the development of the student is measured against the competences, specified in three levels of the so-called performance indicators. A similar assessment is carried out each year for the external curriculum.

The panel has seen some appropriate examples of these assessments, but the panel also thinks that the testing of the external curriculum could have more 'body' more in line with the assessments in the internal curriculum, since the internal and external curriculum both equal 120 ECs.

An independent Examination Board is operational and the essential procedures are properly settled. Performing planned actions, like forming an independent opinion of the quality of the acquired learning outcomes is a priority at this point.

The panel thinks that the academy properly secures that the assessment system is implemented in a professional way. An example is the introduction of a "more-eyes"-principle. At present MA+U are working on furthering the transparency of assessments by designing and using more specific assessment criteria in so-called Rubrics.

Graduation usually takes place in the 'graduation-studio' but students can also choose a fully individual filling-in of the graduation year. In the studio students carry out communal research in a group with one geography-topic, for example an area of city based. Although the studio is a group setting, the student always graduates individually on the design for a building, an urban design or strategy. The graduation studio is very well-structured and has quite a few 'measuring moments' leading to well-considered judgements through extensive and transparent assessments. The panel appreciates the graduation studio-model and thinks that this has a positive impact on the success rate. The panel analysed a selection of the graduation works of both master courses. The judgements of the examiners correspond sufficiently to the panel's judgement. Furthermore the judgements of the examiners are traceable since the many preceding assessment moments are well documented. The panel has seen professional presentations of adequate depth and with relevant subjects. The panel also noticed some uniformity and the panel could not see in every case the underlying research-based design. The panel, thus, recommends urging students to make visible how the research results influenced the actual design choices. In this context the panel asks the staff to reflect on the -although still appreciated- model of the graduation studio.

The professional field of work and the alumni are satisfied with the match between graduation requirements and the professional practice. Graduates achieved the demanded learning outcomes and based on discussions with the work field and alumni graduates also show some characteristics of the Tilburg Academy like social-societal dimension and the focus on strategies. The representatives of professional practice qualify the graduates as competent 'hybrid spatial designers', fully in line with the academy's aims.

According to the panel the assessment system is appropriate and the achieved learning outcomes reflect the intended ones sufficiently. The panel also presented some areas of concern. In conclusion the panel assesses standard 3 for both master programmes as 'satisfactory'.

General conclusion:

The professional master courses Architecture and Urbanism provided by Fontys University of Applied Sciences are being operated from a well-considered analysis of the disciplines and from a clear vision on the recently changed professional practice. A team that is strongly involved with the students and has strong ties with practice executes the courses. This enables the staff to incorporate relevant and topical developments into their education. The panel is positive about how the intended learning outcomes are translated into a solid, well-designed, up-to-date programme with a high sense of reality that prepares students for functioning in architectural and urban design practice.

The panel assesses for both master courses the standards 1,2 and 3 respectively as 'good', 'good' and 'satisfactory'. From that the end-assessment for both courses is according to the NVAO decision-making rules: 'satisfactory'. The panel advises the NVAO to accredit the professional master courses Architecture and Urbanism for a period of six years.

The Hague, april 28th 2015

W.L.M. Blomen,
chairman

H. Bleijs,
secretary

3. INLEIDING

Karakteristiek van de opleidingen

De Fontys Academie voor Architectuur en Stedenbouw (in dit rapport ook geduid als academie) biedt twee 4-jarige hbo-masteropleidingen aan van elk 240 EC: Architectuur en Stedenbouw. Studenten worden opgeleid tot ontwerpprofessionals voor de voornoemde vakgebieden. Zij kunnen zich na de opleiding direct inschrijven in het architectenregister en aan de slag als respectievelijk architect of stedenbouwkundige. Binnen Fontys vallen de opleidingen binnen de faculteit 'Fontys Hogeschool voor de Kunsten' (FHK).

De opleidingen van de academie zijn ontwerpopleidingen op het snijvlak van kunst, techniek en wetenschap. De masters Architectuur en Stedenbouw (in het rapport verder ook wel geduid met 'Architecture' en 'Urbanism', als geheel kortweg 'MA+U') hebben een grote gemeenschappelijke deler (structuur, didactisch model, docenten) en zijn ook inhoudelijk sterk verweven. Zij worden dan ook gedeeltelijk multidisciplinair onderwezen. Er zijn uiteraard wel inhoudelijke verschillen, voortkomend uit de karakteristiek van elk vakgebied en er is een kwantitatief verschil. Zo is de opleiding Architectuur met ongeveer vijftig studenten beduidend groter dan de opleiding Stedenbouw, met respectievelijk tien studenten.

MA+U worden aangeboden volgens het 'concurrent model'. Dat houdt in dat de student de helft van zijn studiepunten in binnenschools en de andere helft in het 'buitenschools curriculum' verwerft. De relatie tussen de opleiding en werkgevers is daarbij niet, zoals bij een duale opleiding, formeel vastgelegd. De student heeft een eigen verantwoordelijkheid bij het invullen van het buitenschoolse deel van het onderwijs.

In Europa werken alleen de zes Nederlandse Academies van Bouwkunst (AvB) via dit model. De zes academies werken samen in het Landelijk Overleg Bouwkunst Onderwijs (LOBO). Er studeren circa 60 studenten bij Fontys en 520 studenten bij alle academies in totaal. Iedere academie biedt de master Architectuur aan en drie ook de master Stedenbouw.

Fontys biedt de MA+U sinds studiejaar 2013-14 Engelstalig aan. Dat geldt ook voor alle onderwijsdocumentatie. Voorts zijn MA+U gekoppeld aan het lectoraat Stedelijke Strategieën. De lector van dit lectoraat is tevens de manager van beide opleidingen.

Ontwikkelingen sinds vorige accreditatie

Historisch gezien wordt het onderwijs aan de AvB's in deeltijd aangeboden. Weliswaar met een voltijdsstudielast, omdat de student naast het onderwijs ook 120 studiepunten haalt in de vier jaar, door in de praktijk te werken. Omdat de deeltijdvariant voor buitenlandse niet-EU studenten niet toegankelijk was (zij kunnen geen werkvergunning en studievisum krijgen voor vier jaar), startte Fontys in 2013 een voltijd variant. Het praktijkdeel werd in die variant als stage benoemd waardoor het voor buitenlandse studenten mogelijk werd in te stromen. Inmiddels wordt er via een ministeriële regeling in voorbereiding, gewaarborgd dat niet-EU studenten ook de deeltijdopleiding kunnen volgen. De voltijdvariant is daarmee overbodig en wordt zodra de formele regeling die niet-EU deeltijd studenten aan Academies van Bouwkunst toegang geeft tot een studievisum en werkvergunning is gepubliceerd, per direct afgebouwd. Beoogd is dat de afbouw per 2015-16 start. Omdat onderwijs-inhoudelijk deze variant niet verschilt van de deeltijdvariant, wordt de voltijd niet apart behandeld bij de standaarden van deze rapportage.

Een andere belangrijke ontwikkeling is dat per 2013-14 het curriculum vernieuwd is.

Voorbeelden van verbeterpunten die in vorige accreditatie benoemd zijn en de opvolging daarvan:

- De interdisciplinariteit kon sterker volgens het vorige panel. Interdisciplinariteit is effectief geïntroduceerd in 2013 -2014.

Er zijn onderdelen in het curriculum waar studenten van beide disciplines gecombineerd onderwijs volgen. In het 2^e semester zijn de ontwerpstudio's van MA+U gezamenlijk. Maar ook diverse losse vakken (bijvoorbeeld, Critical Thinking en Sustainable Design) worden voor de twee disciplines tegelijk aangeboden. Zie verder bij standaard 2.

- De theoriecomponent in de opleiding en de praktijk van design-studio's konden beter verweven worden.

Dit is effectief geïntroduceerd met het nieuwe curriculum. Het voormalig theorie-deel van de opleiding is gesplitst in 'theory' and 'skills'. De onderdelen uit het skills-programma zijn gekoppeld aan de ontwerp opdrachten in de studio, vanaf 2014 is daarbij ook overlap in docenten gerealiseerd. Ook is per 2014-15 voor de ontwerpstudio's geformuleerd hoe de inhoud van de theorievakken gekoppeld is aan het ontwerponderwijs.

- De rendementen voldeden niet aan de (eigen) gestelde doelen.

Inmiddels is uitval van studenten succesvol teruggedrongen. De rendementen zijn hierdoor verhoogd en zelfs relatief –in vergelijking met andere academies- hoog te noemen. De oorzaak hiervan is met name de gestructureerde werkwijze in het afstuderen, die ten tijde van de vorige accreditatie nog maar nauwelijks was geïntroduceerd.

Leeswijzer

Twee opleidingen, één audit.

De audit is uitgevoerd als een gecombineerd traject van twee hbo-masteropleidingen. Dat kon omdat beide opleidingen een grote gemeenschappelijkheid hebben. De generieke competenties, het onderwijsmodel en de programmastructuur zijn gelijk. De opleidingen maken gebruik van het zelfde gebouw, vallen onder één opleidingsmanager en delen ondersteunende diensten, een kwaliteitszorgsysteem en commissies (zoals bijvoorbeeld examen- en de werkveldcommissie). Dat de opleidingen dezelfde generieke eindkwalificaties en programmastructuur hanteren en deels multidisciplinair worden aangeboden vormde extra motivatie voor een gecombineerd traject.

Omdat MA+U in de praktijk functioneren als een opleiding met twee varianten, is het accreditatietraject op een daarbij passende wijze ingericht. Hobéon deed dat al eerder dit jaar in een vergelijkbare situatie, in afstemming met de NVAO. Dat leidde tot een gecombineerde audit bestaande uit een generiek deel en drie opleidingsspecifieke delen. Bij de selectie van eindwerken is, volgens dezelfde benadering gewerkt. Zie standaard 3 voor gedetailleerde informatie.

In deze rapportage wordt over de Academie of over het geheel MA+U gesproken wanneer het generieke zaken betreft die voor beide opleidingen gelden. Wanneer bevindingen van het panel een van de opleiding beslaan, is dit expliciet benoemd.

Overig

- In dit rapport is voor de leesbaarheid naar de student verwezen in de mannelijke vorm.
- Op enkele plekken in dit rapport zijn zaken in het Engels vermeld, daar waar dat nodig was om de nuance te behouden.
- Op diverse plekken in dit rapport worden onderwijsonderdelen benoemd. In het overzicht in bijlage III is de positionering van die onderdelen in de onderwijsprogramma's zichtbaar.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Visie en profilering

De hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw leiden studenten op tot ontwerpprofessionals voor de gelijknamige vakgebieden. Afgestudeerden kunnen zich na de opleiding direct inschrijven in het architectenregister en aan de slag als respectievelijk architect of stedenbouwkundige. Dat typeert de opleidingen dan ook direct als echte beroepsopleidingen.

De academie van Fontys is de enige AvB die aangestuurd wordt door een lector, i.c. de lector van het lectoraat 'Stedelijke Strategieën'. De Academie richt zich op stedelijke regio's en het bijbehorend netwerk van actoren en is zelf een belangrijke speler in het eigen regionale netwerk via de directe koppeling met het voornoemde lectoraat.

In de Kritische Reflectie bracht de Academie de eigen opvatting over de belangrijkste ontwikkelingen in de vakgebieden Architectuur en Stedenbouw helder voor het voetlicht. In de auditgesprekken werd verder uitgediept hoe de Academie hierin stelling neemt en zich als opleider profileert.

Voor Architectuur geldt dat het krachtenveld in complexiteit is toegenomen. De architect vervult bij de totstandkoming van een gebouw niet meer per definitie de centrale rol zoals voorheen. Het 'ontwerpen' zelf blijft volgens de Academie de kerncompetentie van de architect, maar daarnaast zijn bijvoorbeeld 'maakbaarheid' en overtuigingskracht van essentieel belang. Onder invloed van gewijzigde demografische en economische condities veranderden onder meer de totstandkoming en de uitvoering van ontwerpprojecten drastisch. Bovendien verschuift in Nederland de focus van nieuwbouw en gebiedsontwikkeling naar hergebruik en transformatie van gebouwen en gebieden. En blijkt dat een deel van de werkzaamheden van de architect door andere beroepen, zoals engineers en interieurarchitecten wordt overgepakt.

De kerncompetentie voor Stedenbouw omschrijft de Academie als 'het ontwerpen van ruimtelijke condities die dynamische stedelijke programma's en voorwaarden faciliteren met respect voor de sociale, ecologische en economische waarde van de locatie en de maatschappij'. Dit vergt sociale en bestuurlijke/politieke gevoeligheid van de student en goede communicatieve en samenwerkingsvaardigheden.

Voor Stedenbouw gelden de meeste bij Architectuur genoemde signaleringen ook. Een ander belangrijk aspect is dat bij stedenbouw de opdrachten niet meer hiërarchisch top down ontstaan, maar bottom up vanuit netwerken van stakeholders. Een veelheid aan kleinschaliger initiatieven vervangt de grote opdrachten van voorheen. Relevante actuele ontwikkelingen zijn verder bijvoorbeeld co-creatie en burgerparticipatie, duurzame (steden)bouw, water management en smart-city concepten.

Het is het panel duidelijk geworden dat de Academie voor beide werkvelden relevante ontwikkelingen signaleert en daar zinvol op reageert. De visie op het vak en de praktijk leidde tot een eigen profilering van de Fontys-Academie:

- Design thinking, het uitgangspunt dat een ontwerp het resultaat is van een iteratief proces (en niet slechts de validatie van een vooropgestelde hypothese).
- Het opleiden van studenten voor de realiteit, door sterk samen te werken met en in de beroepspraktijk.
- Het aanleren van een attitude en een set vaardigheden om te kunnen blijven acteren in de –nog steeds veranderende- praktijk. (Ofwel het aanleren van algemene competenties die overeind blijven in de fluïde praktijk.)
- Het ontwikkelen van een ondernemende houding bij studenten, opdat studenten leren initiatieven te nemen, daarvoor moeten ze inzicht hebben in processen.
- Het ontwikkelen van een sterk besef van omgevingsgerichtheid.
- Samenwerken als kritische succesfactor voor de nieuwe professional.
- De toenemende overlap tussen architectuur en stedenbouw leidend tot een meer algemeen profiel van de ruimtelijk ontwerper ('hybride ruimtelijk ontwerpers').

Naar het oordeel van het panel zijn deze betekenisvolle facetten herkenbaar in de eindkwalificaties (zie onder de kop 'Landelijke eindkwalificaties en eigen kleuring') en in de thema's en vormgeving van ontwerp opdrachten. (Zie voor voorbeelden bij standaard 2 en 3).

Landelijke eindkwalificaties en eigen kleuring

Het panel stelt vast dat Academie de eindkwalificaties heeft gebaseerd op een onderliggend stelsel van landelijke richtlijnen vanuit het beroepenveld en nationale wet- en regelgeving. Namelijk 'de landelijke begintermen voor beroepspraktijk' (vastgelegd in de Nieuwe Nadere Regeling bij de Wet op de Architectentitel) en in de in 2006 opgestelde richtlijn voor de opbouw van studieprogramma's in de vakgebieden Architectuur en Stedenbouw. Daarin is ook de koppeling gemaakt met de internationale eisen voor masterniveau (Dublin Descriptoren) en de Europese beroepskwalificaties⁹.

Bij Fontys heeft men op basis hiervan voor MA+U de eindtermen geformuleerd in de vorm van zeven generieke 'competences', waarbij het relatieve belang is aangegeven door er studiepunten aan te koppelen (meer hierover bij standaard 2).

Competences MA+U	ECTS
1. Design	80
2. Research	38
3. Collaborating	29
4. Communicating	31
5. Entrepreneurship	11
6. Organising	26
7. Professionalism	25
Total ECTS per masterprogramme	240

Per competentie heeft de Academie de gewenste 'learning outcome' beschreven. Hieronder is ter illustratie de beschrijving opgenomen van de competenties 'Design' en 'Research', voor de overige beschrijvingen zie bijlage II.

⁹ De in 2006 opgestelde richtlijn was gebaseerd op het Qualification Directive (2005/36/EC art.46). In 2013 is het European Directive vernieuwd, wat inhoudt dat de grondslag voor de programma's gevalideerd is bij de EU en voldoet aan internationale standaarden.

Competence	Description (learning outcome)
1. Design	The architect / urban designer is able to design sustainable (technically, socially and culturally substantiated), attractive and well-functioning buildings and environments within the formulated assignment.
2. Research	The architect / urban designer is able to do applied research. He is also able to formulate an informal theory by reflecting on practical experiences, and to translate this theory again into practical applications ('reflective practitioner').

De motivatie voor de eigen vertaling naar de zeven competenties is helder onderbouwd. De vrij generiek geformuleerde competenties moeten borgen dat de afgestudeerde professional zich staande kan houden in een nog steeds veranderend werkveld. Tegelijkertijd weerspiegelen ze verschillende fasen uit het ontwerpproces en bieden ze een basis voor de persoonlijke ontwikkeling van de student en voor de ontwikkeling van 'design intelligence'. Het panel ziet aspecten uit de eigen visie hierin terug (o.a. het belang van samenwerking en ondernemerschap). Het feit dat de Academie voor de opleidingen Architectuur en Stedenbouw dezelfde competenties omschreef is consistent met eigen visie op de toenemende versmelting van de vakgebieden architectuur en stedenbouw.

Bovendien vindt het panel het een compliment waard hoe de AvB een complex geheel van externe richtlijnen en onderliggende kwalificaties tot een helder geheel heeft gesmeed en dusdanig aan studenten presenteert dat –zo bleek in de audit- het inzichtelijk is en ook door de studenten wordt begrepen.

Bij MA+U doorlopen de studenten de competenties op drie niveaus. Het panel stelt vast dat de student in het geval van 'level 3' zich op master-waardig niveau de competenties eigen moet hebben gemaakt. Kernwoorden voor niveau 3 zijn: 'respond, reflect and act consciously' (zie standaard 2 voor meer informatie over deze niveaus).

Alle eindkwalificaties voor MA+U zijn in competentiekaarten uitgewerkt in prestatie-indicatoren per niveau. Hier zijn minimale verschillen tussen beide vakgebieden zichtbaar, maar omdat de competenties op procesniveau zijn beschreven zijn, komen ze grotendeels overeen. Het is ook op dit niveau dat de Academie blijft 'kalibreren' met de praktijk, momenteel herijkt men de prestatie-indicatoren en de niveau-beschrijvingen.

Voor het buitenschools deel, dat specifiek is voor het concurrent-onderwijs, hebben de Nederlandse AvB's gezamenlijk een set eindkwalificaties opgesteld (zie bijlage II). De uitgangspunten en leerdoelen van het buitenschools curriculum voldoen aan wettelijke eisen.¹⁰ Omdat sinds 1 januari 2015 de Wet op de Architecten Titel (WAT) inhoudelijk wijzigde op het aspect 'beroepservaringsperiode' hebben in september 2014 de Nederlandse Academies met

¹⁰ Om in Europees verband te worden erkend als architectuur- en stedenbouwkundige opleidingen moesten de Academies van Bouwkunst voldoen aan de 'Architectuurrichtlijn' ingesteld door de Raad van de Europese Gemeenschappen in 1985. In Nederland is deze richtlijn wettelijk verder uitgewerkt in de 'Nadere regeling inrichting opleidingen architect, stedenbouwkundige en interieurarchitect. De Nadere regeling bevatte zowel voor de opleiding Architectuur als voor de opleiding Stedenbouwkunde dertien eisen (eindtermen) waaraan afgestudeerden moeten voldoen. Later (2006) zijn nieuwe landelijke eindtermen voor de drie opleidingen vastgelegd in de 'Nieuwe nadere regeling' behorende bij de Wet op de Architecten Titel (WAT). Deze zijn in overeenstemming met de Europese eisen, vastgelegd in een Professional Qualifications Directive November 2013. Voor Architectuur is er daarnaast een eis die te maken heeft met het feit dat het beroep 'Architect' een beschermde status heeft in Europa. Slechts door de EU 'aangewezen' instellingen mogen opleiden voor dit beroep. De opleiding Architectuur van de Academie is hiervoor genotificeerd bij de EU.

Bureau Architectenregister(BA)¹¹ de leerdoelen van het buitenschools curriculum aangepast. Aan het buitenschools deel van de opleiding liggen de 'Professional traineeship guidelines' van Bureau Architectenregister ten grondslag.

Onderzoekscapient

In de eindkwalificaties heeft onderzoek een aanwijsbare positie als eigenstandige competentie en deze is op masterniveau verantwoord. Zoals reeds genoemd 'herijkt' de Academie de uitwerking van de 'research' competentie voor een beter aansluiting ervan op de praktijk van de ruimtelijk ontwerper. Evident is, zo constateert het panel, dat onderzoek als integraal aspect van het ontwerpen wordt gezien en dit aspect ook de verdiende aandacht krijgt bij de vertaling van de eindkwalificaties.

Interessant voor de toekomst zijn volgens het panel de kansen die een koppeling biedt met de recent aangestelde consultant die de rol van associate lector 'Design Thinking' vervult. MA+U heeft hierop geanticipeerd door Design Thinking als 'driver' te benoemen in het nieuwe curriculum. Het zou volgens het panel positief zijn als dit lectoraat meer interdisciplinaire samenwerkingsmogelijkheden met andere opleidingen in de hogeschool of binnen de sector Beeldend genereert. Het panel ziet dat MA+U door de nabijheid van het Lectoraat Stedelijke Strategieën en het zogenaamde 'Stadslab'¹² een voedingsbodem voor onderzoek in de opleiding heeft gecreëerd.

Internationale component

In de eindkwalificaties is internationalisering geen direct 'aanwijsbaar' onderdeel. Echter, gezien de Nederlandse beroepstermen voldoen aan de eisen in het relevante Europese kwalificatieraamwerk, zijn de competenties naar het oordeel van het panel toch voldoende in internationaal perspectief verankerd. De Academie signaleert zoals gezegd de relevante internationale ontwikkelingen (bureaus vestigen zich in buitenland, projecten in buitenland) en acteert daarop, aldus het panel. De Academie bereidt de studenten daarop voor door hen – zij het vanuit de Nederlandse ontwerpcultuur- die vaardigheden aan te leren om ook in het buitenland te kunnen opereren. "The Academy aims to train internationally oriented architects and urban designers - with strong local ties - ready to initiate or participate in cross-border collaborative ventures." In studiejaar 2017-18 wil men deze ambitie gerealiseerd hebben. De Academie wil zich hiermee profileren en biedt als eerste academie in Nederland al het onderwijs in het Engels aan. Het panel begrijpt en waardeert die zet van de Academie en stelt vast dat dit reeds effect sorteert (inmiddels is circa 1/5 deel van de studentepopulatie internationaal).

Afstemming met de praktijk

Uit het bovenstaande blijkt reeds dat de eindkwalificaties aan eisen vanuit de (internationale) beroepspraktijk voldoen. De afstemming tussen de opleidingen en de praktijk geschiedt deels via het Landelijk Overleg Bouwkunst Opleidingen (LOBO), waarin de Academie met de vijf andere Nederlandse academies participeert. Ten behoeve van de afstemming van de eindkwalificaties van het buitenschoolse deel is er gezamenlijk een jaarlijkse uitwisseling van de praktijkcoördinatoren. Ook ten aanzien van de recente herziening van de eisen aan de beroepservaring in het kader van wet- en regelgeving trokken de AvB's samen op.

Het panel constateert dat de Academie daarnaast zelf ook een zeer nauwe relatie onderhoudt met de praktijk en die ook benut bij actualisering van eigen competentieset. De Academie benut daarbij de vele vanzelfsprekende contacten met het werkveld via het Lectoraat Stedelijke Strategieën en het 'Stadslab' alsook alle in de beroepspraktijk werkzaam zijnde docenten.

¹¹ BA is belast met uitvoeringstaken op grond van de WAT met als hoofdtak het beheer van het architectenregister.

¹² 'Stadslab' vormt de kern van het lectoraat. Stadslab draait om masterclasses waarin projecten en/of praktijkgerichte onderzoeken voor échte opdrachtgevers in binnen- en buitenland worden uitgevoerd in het kader van permanente educatie van de beroepsgroep.

Daarnaast beschikken MA+U ook over een werkveldadviescommissie. Die bestaat uit een gemêleerde groep relevante vertegenwoordigers die MA+U op strategisch niveau adviseert over actuele en relevante onderwerpen, waaronder de eindkwalificaties. Voorts hebben opleidingsmanager/lector en opleiding-coördinatoren een sterk netwerk en zitting in relevante gremia (voorzitterschap LOBO, bestuur Archiprix, CAST en INTA en lid Academy of Urbanism).

Weging en Oordeel (goed)

Het panel trof twee, op het niveau van de eindkwalificaties sterk verweven, opleidingen die door de Academie vanuit een eigen breed gedragen visie worden uitgevoerd. De eigen visie en profilering van de Academie van Fontys is gebaseerd op een goede analyse van de actuele praktijk en is uitgewerkt in eigen 'inkleuring' van de eindkwalificaties.

De beoogde eindkwalificaties zijn geworteld in verschillende praktijken: de Europese regelgeving en nationale wet- en regelgeving, onderlinge afspraken tussen masteropleidingen in Nederland en de beroepspraktijk. Hiermee zijn de relevantie, de beroepsgerichtheid en het niveau van de competenties (ook internationaal gezien) verzekerd. Het panel vindt voor beide opleidingen dat ze goed aansluiten bij het werkveld, doordat de beroepspraktijk direct betrokken was bij het opstellen van de kwalificaties op landelijk niveau. MA+U heeft een stevig fundament in het werkveld, ook door de link via het Lectoraat Stedelijke Strategieën en Stadslab.

De eindkwalificaties zijn internationaal verankerd en de Academie verwoordt helder wat zij beoogt op het gebied van internationalisering. Onderzoek is duidelijk herkenbaar in de eindkwalificaties en wordt door MA+U gezien als essentieel en integraal onderdeel van het ontwerpen.

Het auditpanel is van oordeel dat de masteropleidingen Architecture en Urbanism voor standaard 1 het oordeel 'goed' verdienen: aan de set eindkwalificaties ligt een solide en actuele visie op het vak ten grondslag. Voorts heeft de Academie de veelheid aan beroepseisen op een inzichtelijke wijze vertaald in een eigen competentieprofiel.

De bij de opleiding afgegeven graden Master of Architecture en Master of Urbanism zijn volgens het panel passend.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Onderwijsvisie en -model

De Academie hanteert een onderwijsvisie en daarbij passend onderwijsmodel, gebaseerd op een aantal algemene onderwijsprincipes (zoals het programma is samenhangend, studeerbaar en biedt studenten de mogelijkheid de eindkwalificaties te behalen) en op eigen visie op de beroepspraktijk van de 'nieuwe' architect en stedenbouwkundige (zie standaard 1). Didactische uitgangspunten zijn 'competentiegerichtheid' en 'Learning by doing'. Het ontwikkelen van een ontwerp-gerichte houding is volgens de Academie essentieel om een goede professional te worden, het onderwijs is hier dan ook op gericht.

Studenten ontwikkelen de competenties door in de studie steeds aan realistische praktijkopgaven of casuïstiek te werken (gecombineerd met werkvormen als colleges, vormstudies en trainingen). De Academie wil immers studenten zoveel als mogelijk met en in de praktijk opleiden. Hiertoe maakt de opleiding ook bijna uitsluitend gebruik van docenten met praktijkervaring. Ook de onderwijsvorm 'concurrent onderwijs' draagt hier aan bij. Deze onderwijsvorm wordt namelijk gekarakteriseerd door een combinatie van leren op de Academie (met de ontwerpstudio's als afspiegeling van de beroepspraktijk) en leren door te werken op een passende werkplek in de praktijk. Aan dit leren op de werkplek worden, wanneer de student de beoogde competenties ontwikkelt en aantoon, studiepunten toegekend.

In het onderwijs van MA+U zijn voorts belangrijke elementen:

- Persoonlijke aandacht en ontwikkelings- en studentgerichte aanpak als stimulans bij de ontwikkeling van studenten tot zelfstandige beroepsbeoefenaren.
- Regionale oriëntatie en het bijdragen aan oplossen van planningsvraagstukken van 'global nature while still requiring context and location specific solutions' gekoppeld aan het lectoraat Stedelijke strategieën.
- Via vernoemd lectoraat een focus op aan casuïstiek (ontwerpopgaven in binnen- buitenland) gekoppeld praktijkgericht onderzoek.
- Aandacht voor internationalisering via groeiende internationale studentenpopulatie en focus op internationale samenwerkingen.

Andere bij standaard 1 genoemde aspecten uit de profilering betroffen o.a. design thinking, ondernemendheid, omgevingsgerichtheid, samenwerken en de 'versmelting' van architectuur en stedenbouwprofessionals tot een meer generiek ruimtelijk ontwerper. Deze aspecten ziet het panel expliciet dan wel impliciet terug in het onderwijs. Waar van toepassing komen deze verderop in de standaard aan de orde.

Samenvattend oordeel panel onderwijsvisie- en model

Het panel vindt, ook omdat docenten en studenten hierover enthousiast zijn, de combinatie van studie en werk een inspirerende en stimulerende vorm van onderwijs opleveren, die als een kernkwaliteit van de opleidingen MA+U te beschouwen is. Volgens het panel past het onderwijsmodel bij de door MA+U beoogde eindkwalificaties en biedt het een basis voor het programma.

Programma

Opbouw

MA+U hebben dezelfde programmaopzet (zie bijlage III voor een schematische voorstelling hiervan): beide bestaan uit een 4-jarig deeltijdprogramma van 240 studiepunten. De student behaalt ieder jaar 60 EC, waarvan 30 'intern' via onderwijs en 30 'extern', ofwel in de praktijk. Het interne en externe curriculum zijn organisatorisch te beschouwen als twee relatief zelfstandige delen van de opleiding. Onderwijskundig vullen ze elkaar aan. In het binnenschools curriculum ligt de focus op de inhoudelijke ontwikkeling tot ruimtelijk ontwerper en in het buitenschools curriculum op de professie i.c. de uitoefening van het vak. Voor de Architectuurstudent en de Stedenbouwstudent zit het grootste verschil dan ook in het externe curriculum.

Het *interne curriculum (binnenschools)* heeft een vaste structuur. Ieder jaar bestaat uit twee semesters van 16 weken en ieder semester bestaat uit twee 'quarters' die eindigen met een 'evaluation week'. Omdat de quarters variërend 6, 8 of 10 weken beslaan, kan de academie variëren in de lengte van projecten en college-weeken. Er worden meestal twee projecten aan geboden, waaruit de student kan kiezen. Naast het ontwerpproject ofwel de 'studio' zijn er in de quarters een of meerdere 'skills'- en 'knowledge-vakken'. Zoals 'Design essentials' waarin de student via vormstudies over ontwerpaspecten als structuur en textuur leert en 'Arts en culture', waarin studenten onder meer leren over de geschiedenis van 'architectural design' en de positie ten opzichte van gerelateerde gebieden kunst, technologie en sociale wetenschappen. In januari is er een vierweekse 'winterschool', hierin wordt steeds een actueel thema behandeld in een workshop en een ontwerpprogramma. Ter illustratie het thema van 2014 betrof 'City Streaking', een onderzoek naar de transformatiemogelijkheden van aanloopstraten in de binnenstad. En dat van 2015 was 'Fairs & Fairytales', een levend laboratorium voor de winkelstraat van morgen. Ook is er ruimte voor invulling op verzoek van studenten. Dit jaar (2014-15) is Engels hier bijvoorbeeld een onderdeel van. Het vierde jaar staat in het teken van het afstuderen (zie verderop onder de kop 'Afstuderen').

Het panel heeft gezien dat de Academie in individuele gevallen programma-maatwerk levert voor studenten, bijvoorbeeld als een student een half jaar naar het buitenland gaat, zoals het geval was met een student die tijdelijk in China werkte.

De curricula voor MA+U zijn ook qua inhoud hetzelfde opgebouwd. Bij vergelijking werden voor het panel voldoende verschillen zichtbaar. Zo is in de opleiding Architectuur 'Design essentials' een vaker terugkerend vak, passend bij het feit dat architectonische ontwerpen gedetailleerder worden vormgegeven dan stedenbouwkundige plannen. Bij stedenbouw is er in die ruimte een ontwerpstudio die samenvalt met een masterclass van het landelijke AvB lectoraat Future Urban Regions. Waar de Architectuurstudenten 'Sustainable design' volgen in jaar 2 en 3, volgen de Stedenbouwstudenten het vak 'Planning'.

Omdat de Academie multidisciplinariteit en samenwerken hoog in het vaandel heeft, ligt het voor de hand dat Architectuur- en Stedenbouwstudenten ook samenwerken. Een deel van het onderwijs wordt voor MA+U tegelijk aangeboden. Dat gebeurt in elk geval in het gehele eerste semester, de ontwerp opdrachten in jaar 2 en in de winterschool. Dat is organisatorisch opportuun (Stedenbouw is een heel kleine opleiding) maar vooral intentioneel en passend bij het feit dat de Academie een bepaald soort vakoverstijgend ruimtelijk ontwerper wil opleiden. Stedenbouw studenten gaven desgevraagd aan dat zij in sommige gevallen hun opgaven te 'architectonisch' ingestoken vinden, maar dat zodra zij dit aankaarten er direct op gehandeld wordt vanuit de opleiding en de opgave wanneer nodig wordt aangepast.

Samenhang en werkvormen

De verantwoording van een goede samenhang en vruchtbare integratie van het intern en externe curriculum ligt in de eerste plaats bij de student zelf¹³, maar deze wordt daarbij wel ondersteund. Dat gebeurt geformaliseerd in voortgangsgesprekken met de praktijkcoördinator, maar ook in het interne curriculum wordt op uiteenlopende wijzen aandacht besteed aan (de reflectie op) de samenhang tussen studie en praktijk. Studenten herkennen dit en zeggen dat naarmate de studie vordert dit sterker gebeurt en de onderlinge samenhang vanzelfsprekender wordt. Studenten gaan zelf ook bewust om met die wisselwerking zo bleek in de gesprekken, ze gebruiken aspecten uit hun werksituatie om in de studie verder uit te diepen, wat leidt tot onderbouwde en gewaardeerde oplossingen in hun praktijk. Zo vertelde een student dat hij voor zijn werk een gebouw voor schizofreniepatiënten moest ontwerpen en dat hij, doordat hij dit onderwerp in de opleiding heel 'vrij' kon onderzoeken, zijn ontwerpkeuzes in de praktijk beter kon onderbouwen.

Verticale samenhang is voor het panel herkenbaar in de wijze waarop de studenten hun competenties naar een steeds hoger niveau brengen. Waar het eerste jaar beoogt studenten 'de basis van het ontwerpproces' te leren en het 2e en 3e jaar als thema 'spatial expertises and strategies' hebben, gaat het in het afstudeerjaar om 'demonstrating professional mastery'. In dit jaar, dat volledig in het teken staat van het afstuderen verdiept de student zijn kennis en toont hij aan dat hij de onderzoeks- en ontwerpvaardigheden op niveau van de startende beroepsbeoefenaar beheerst. In de ontwerp opdrachten wordt, zo stelt het panel vast, naar mate de studie vordert in toenemende mate een integratieve en reflectieve attitude en ontwerpaanpak verwacht. MA+U hanteren drie levels gekoppeld aan de ontwerpcyclus. De levels zijn helder beschreven alsook uitgewerkt in prestatie-indicatoren per competentie. De levels in steekwoorden:

- level 1 (jaar 1), observe, collect, select and analyse
- level 2 (jaar 2 en 3), respond, relate and plan
- level 3 (jaar 4), respond, reflect and act consciously

Voor het buitenschoolse curriculum gelden de drie levels ook en zijn ze geclassificeerd als: 'beginner', 'advanced' en 'newly qualified'. Momenteel vindt hiervoor een laatste vertaalslag naar beoordelingscriteria (Rubrics) plaats (zie verder bij Standaard 3).

De samenhang in de breedte van de studies ('horizontale samenhang') realiseren MA+U als volgt: Het interne curriculum bestaat uit drie subprogramma's:

- het theorie-programma, gericht op kennisverwerving via colleges en seminars.
- het vaardigheden-programma, gericht op het verwerven vaardigheden zoals vormgeven, analyseren, ruimtelijke oplossingen creëren en de processen rondom realisatie managen.
- het studio-programma: 8 à 10 studenten werken gezamenlijk aan een ontwerp opdracht in de typische professionele setting van de ontwerpstudio.

Met name in het studio-programma wordt de samenhang helder, want daar benut de student vaardigheden en kennis die hij in de andere programma's in seminars en (werk)colleges opdoet. Momenteel hebben MA+U de focus sterk liggen op 'Design Thinking' wat impliceert dat een iteratief proces wordt doorlopen. Vanuit dat idee zijn recent (2014-15) de Research I en II vakken inhoudelijk directer aan de ontwerp opdracht gekoppeld. Studenten herkennen dat. Het panel vindt dat een mooie aanzet om het Design thinking en onderzoekend ontwerpen verder uit te gaan diepen.

¹³ Voor het 'concurrent model' aan (alle) Academies van Bouwkunst geldt dat studenten zelf verantwoordelijk zijn voor de invulling van dit 'beroepservaringsdeel' in hun studie. Anders dan doorgaans bij duale onderwijsvormen het geval is, is de relatie tussen de opleiding en werkgevers niet formeel vastgelegd. Voor de Academies van Bouwkunst vindt deze situatie een oorzaak in de ontstaansgeschiedenis van de opleidingen, maar het is tevens een bewuste keuze die verband houdt met de benadering van de student als professional en die een dusdanig beroep doet op zelfstandigheid zoals van een masterstudent verwacht mag worden. De Academie is uiteraard wel verantwoordelijk voor toetsing hiervan, zij kent immers studiepunten toe.

Van eindkwalificaties naar programma

MA+U hebben (onder meer via de zeer heldere, complete en eenvoudig raadpleegbare studiegidsen) volgens het panel goed inzichtelijk gemaakt dat alle competenties op alle drie de niveaus meerdere malen in het interne curriculum aan bod komen. De mate waarin de competenties aan bod komen correspondeert met de verdeling van studiepunten zoals genoemd bij standaard 1. De competentie 'Design' beslaat als kerncompetentie de helft van alle studiepunten, wat inhoudt dat de student via veel onderwijsmodules hier punten voor behaalt. De competentie 'Entrepreneurship' is van relatief kleiner belang en komt daarom in minder modules de orde, i.c. in de modules 'design essentials 4' (MA), 'Economics' (MA+U) en de module 'Entrepreneurial skills'(MA+U).

De Academie heeft een solide raamwerk ontwikkeld, dat borgt dat alle beoogde (zoals gezegd vrij generiek geformuleerde) competenties in de programma's aan bod komen. De koppeling van de eindkwalificaties naar het binnenschools programma is hiermee evident volgens het panel. De studiegids is hiervan de weerslag. De daadwerkelijke onderwijsinvulling is daarmee ingekaderd, maar niet tot op de letter voorgeschreven, waardoor de programma-invulling steeds actueel en praktijkgericht is. De invulling van de praktijkopdrachten geschiedt onder de supervisie van de opleidingsmanager en de invulling door (gast)docenten wordt gecoördineerd en gemonitord door de opleidingscoördinatoren Architectuur en Stedenbouw.

In het European Directive (dat reeds aan bod kwam bij standaard 1) is in een kennisbasis voorgeschreven welke kennis en vaardigheden voor de architect en stedenbouwkundig ontwerper vereist zijn: o.a. kennis van geschiedenis en theorieën van Architectuur en Stedenbouw, kennis van constructie technieken, planningsmethoden en de sociale aspecten van de gebouwde omgeving. Qua vaardigheden zijn onder meer genoemd: de vaardigheid om esthetische en technische adequate architectonische en Stedenbouwkundige ontwerpen uit te werken en de vaardigheid om ontwerpprocessen te plannen. Het panel ziet die aspecten ook terug in de opleiding.

Het panel heeft van beide opleidingen in de studiegidsen de beschrijving per programmaonderdeel gezien (inclusief de prestatie-indicatoren per niveau en leerdoelen) en uit de verschillende jaren ook voorbeelden van uitgevoerde ontwerp opdrachten, vormstudie-opdrachten en papers. Het panel ziet dat hierbij ook passende literatuur wordt voorgeschreven. De programma-inhoud van het interne curriculum biedt volgens het panel studenten de mogelijkheid de vereiste competenties te bereiken. Wel deed het panel bij de programma-inhoud, ook op basis van de gesprekken met studenten hierover, een signalering betreffende 'de creatieve kant van het vak'. Volgens het panel komt die soms door structurering en het gebruik van formats onder druk te staan (zie verder onder de kop 'afstudeerjaar').

Het panel vindt het sterk dat de Academie voor het vak stedenbouw op zoek gaat naar andere vormen van gebiedsontwikkeling waarbij organische groei, tijdelijkheid, nieuwe vormen van ontwikkelstrategie en waardencreatie bij het planproces worden betrokken. Ook in de opleiding Architectuur zag het panel relevante maatschappelijke ontwikkelingen als duurzaamheid, hergebruik en co-creatie in de opgaven terug..

Voor het *buitenschoolse* deel is geen vast programma vastgesteld, daarvoor is de student zelf verantwoordelijk. Elk jaar moet de student via een portfolio met logboek en reflectie en een assessment aantonen de competenties op het voor dat jaar bepaalde niveau behaald te hebben door te werken in een professionele setting.

Praktijkcomponent

De beide opleidingen die uitgaan van het principe 'learning by doing and experiencing', kennen een stevige praktijkcomponent:

- elke student werkt minstens 20 uur per week in de beroepspraktijk.
- bijna iedere studio-opdracht wordt gevormd door realistische casuïstiek.

- iedere student volgt minimaal één masterclass van Stadslab, waarin altijd samen met professionals uit het werkveld aan een actuele opgave wordt gewerkt.
- resultaten van ontwerp opdrachten worden regelmatig aan/met de stakeholders gepresenteerd/geëvalueerd.
- nagenoeg alle docenten zijn werkzaam in de praktijk.

In de audit is de invulling van het buitenschools deel uitgebreid aan de orde geweest. Omdat het panel signaleerde dat supervisie van de opleiding op het buitenschools deel met een krappe voldoende verhoudingsgewijs laag scoorde in de NSE en omdat in de huidige krappe markt een baan vinden voor student erg lastig is. Dat laatste beaamt de Academie en signaleert dat studenten steeds vaker onbetaald werken (stage) of geen werk hebben. De Academie biedt een oplossing door onder andere ateliers op te starten bij ontwerp bureaus of bij een provincie of gemeente om zo een realistische werkomgeving te bieden. De Academie legt uit dat deze 'noodoplossingen' eigenlijk alleen in de beginfase van de studie voorkomen en dat de op level 1 te behalen praktijkcompetenties doorgaans goed te behalen zijn. Het panel waardeert de inspanningen van de Academie in deze, maar vraagt wel met klem goed te blijven monitoren of de studenten in die 'nood-werkomgeving' wel al hun praktijkcompetenties behalen. Dit vraagt het panel ook omdat de opleiding naar het oordeel van het panel vrij beperkte contacten met de werkgevers van de student heeft. Het panel signaleerde geen nadelen van die beperkte contactend, omdat het tegelijkertijd ook vast stelt dat de aard van de werkzaamheden en de ontwikkeling van de competenties van de studenten via logboeken afdoende worden bijgehouden en dat er bewijs van ingrepen is als het bij een student niet goed dreigt te gaan. De genoemde continue monitoring van de invulling van het buitenschools deel is volgens het panel van belang, zeker nu de buitenschoolse ervaring in feite geldt als beroepservaringsperiode voor de WAT nu de AvB's vrijgesteld zijn van die beroepservaringsperiode.

De Academie benadrukt ook het positieve aspect van de krappe markt: studenten beginnen, soms met elkaar, een bedrijf (en behalen daar soms zelfs successen mee in prijsvragen) of werken als zelfstandige voor verschillende opdrachtgevers. Dit draagt zeer bij aan de ontwikkeling van de ondernemendheid en zelfstandigheid van de student. Het panel ziet dat ook.

Afstudeerjaar

In het afstudeerjaar verdiept de student zijn kennis en toont hij ofwel geheel individueel ofwel individueel maar als onderdeel van een groepsproces, de onderzoeks- en ontwerpvaardigheden op niveau van de startende beroepsbeoefenaar te beheersen. Deze 'Graduation studio', waarbij een groep van 20 studenten in subgroepen aan verschillende thema's binnen 'een ruimtelijke geografie' werkt, is actueel volgens het panel, gezien de beroepspraktijk van stedenbouw en architectuur, die tegenwoordig als netwerk omgeving te karakteriseren is. Het basisidee is dat er door gezamenlijk te starten met onderzoek (de enige fase waarin echte samenwerking in is toegestaan, ten einde de student goed individueel te kunnen beoordelen) een collectieve 'wolk van kennis' en onderzoeksvisie ontstaat, die iedere student meeneemt in zijn ontwerp. Die 'losse' ontwerp-resultaten, die overigens onderlinge relaties hebben doordat studenten in subgroepen van circa vijf personen verder werken, worden aan het einde weer bijeengebracht ten einde de meerwaarde van het gezamenlijke traject te laten neerslaan. Dat gebeurt in de terugkoppeling van de gezamenlijke resultaten naar de betrokken stakeholders en doordat de resultaten in een publicatie vervat worden.

De student kan vrij kiezen voor het individuele format of de Graduation studios, maar hij moet de keuze daartoe wel verantwoorden. Een student die individueel afstudeert heeft meer vrijheid in de onderwerpkeuze en het proces dat hij doorloopt.

De 'Graduation studio' is gestructureerd vormgegeven, met een tiental verschillende ontwerpfasen. Zo leert de Academie de student planmatig en binnen deadlines te werken (zoals in de praktijk verwacht wordt) en biedt de student structuur, beschermt hem tegen uitstelgedrag en tegen 'het verdwalen in de opdracht'. Dat laatstgenoemde kwam in verleden nogal eens voor, wat er toe leidde dat studenten veel te lang over hun afstuderen deden. Deze ingreep had een gunstig effect op de rendementcijfers. Vanuit het oogpunt van het voornoemde verdient deze opzet alle lof. Het panel vindt de Graduation Studio een Unique Selling Point van de Tilburgse Academie.

Het panel heeft waardering voor de solide en werkende systematiek die inmiddels volledig operationeel is. Het panel signaleert wel een risico, namelijk dat het doorlopen van de 'voorgeprogrammeerde' graduation studio studenten mogelijk belemmert in het leren zelfstandig te opereren en organiseren, daarvoor is het doorlopen en 'op eigen kracht' plannen van het afstudeerjaar belangrijk. Een risico van 'het afstudeeratelier als treinreis met spoorboekje' is dat het bewaken van het eigen ontwerpproces op de achtergrond raakt, terwijl dat volgens het panel juist van groot belang is voor een masterstudent. Voorts wil het panel meegeven er blijvend aandacht voor te houden dat er binnen het format van de graduation studio ruimte blijft bestaan voor de individuele uiting van creativiteit, wat een belangrijk kenmerk is voor de afgestudeerde ruimtelijk ontwerper op masterniveau.

Internationalisering.

Met het volledig aanbieden van het onderwijs in het Engels beoogt de Academie meer buitenlandse studenten en exchange studenten aan te trekken en daarmee het klimaat op de Academie internationaler te maken. De Academie bereidt studenten voor op het 'internationaliserend werkveld' door onder meer:

- Het met maatwerk faciliteren van studenten om een deel van de studie in het buitenland te volgen (door de opzet van het concurrent onderwijs komt dit logischerwijs niet heel vaak voor, maar wanneer studenten deze stap zetten, worden ze maximaal gefaciliteerd);
 - Bij de selectie van gastdocenten is internationale werkervaring als criterium te hanteren;
 - Initiatief te nemen tot samenwerking met partnerinstellingen in het buitenland.
- De Academie maakt studenten bekend met de internationale context door in het programma:
- Buitenlandexcursies op te nemen (voor Stedenbouw jaarlijks, voor Architectuur één maal).
 - Internationale projecten/masterclasses van het lectoraat Stedelijke strategieën/Stadslab in te bedden, waaraan ook internationale professionals deelnemen. (elke student volgt minstens één zo'n masterclass.)
 - In sommige programmaonderdelen en zeker in het afstuderen studenten nadrukkelijk te vragen internationale referentieprojecten te benutten.

Het panel stelt vast dat internationalisering is geïmplementeerd in de curricula, maar dat dit nog wel verder kan worden uitgebouwd. Met het invoeren van Engels als instructietaal en het vergroten van het aandeel buitenlandse studenten is volgens het panel een mooie start gemaakt, waarvan studenten en docenten nu al de meerwaarde duiden: "het helpt je horizon verbreden, je leert nieuwe omgangsvormen en skills om eventueel later in het buitenland te gaan werken." Het panel denkt dat het stelselmatiger benutten van vergelijking met internationale voorbeelden in het onderwijs zinvol is.

Ontwikkeling onderzoeksvaardigheden

Praktijkgericht onderzoek is voor de Academie een belangrijk aspect. Het wordt gezien als een onlosmakelijk onderdeel van het (iteratief) ontwerpproces. Met 'Research' als aparte competentie heeft onderzoek een duidelijke plek in de opleiding. Het panel ziet dit ook terug in de 'skills-onderdelen' Research I en II en de koppeling daarvan naar de ontwerpprojecten in de Studio's. Vanaf studiejaar 2014-15 wordt bij iedere ontwerpstudio een onderzoeksdoelstelling geformuleerd. Het panel is daarover positief, wat het panel evenwel opvalt is de nadruk op 'contextueel' onderzoek, ofwel onderzoek naar de fysieke en sociale omgeving waar een architectonische of stedenbouwkundige ingreep plaats gaat vinden.

Dat is passend bij de doelstelling van de Academie om bij studenten een sterk besef van omgevingsgerichtheid ontwikkelen.

Van vakinhoudelijk onderzoek, in de zin van zoekprocessen naar de architectonische c.q. stedenbouwkundige aspecten, experimenten, constructief onderzoek, materiaal onderzoek, prototyping etc heeft het panel weinig voorbeelden gezien. In het eerste jaar is hiervoor wel aandacht in het ontwikkelen van ontwerpaanpak en methoden, vooral bij architectuur in 'Design Essentials1-4', maar in de eindwerken (zie standaard 3) bleek deze kant van onderzoek nauwelijks aanwezig. Het panel wil dit als constatering ter reflectie meegeven, omdat het zelf van oordeel is dat deze vormen van onderzoek ook relevant zijn. Het panel is voorts tevreden over het belang dat MA+U hechten aan onderzoek en de recent ingezette verankering hiervan in het programma.

Mening studenten over het programma

Tweejaarlijks geven de studenten hun mening over het programma. De gemiddelde beoordeling van de diverse aspecten van het programma is zeer positief. Enkele aspecten worden met scores van circa 3,2/3,3 (opschaal van 5,0) net voldoende gewaardeerd, zoals keuzevrijheid in de studie en de kwaliteit van supervisie op het praktijkdeel van de opleiding, maar de meeste aspecten worden beoordeeld met scores variërend van 3,6 tot 4,0 (op schaal van 5,0)¹⁴. In de audit werd dit beeld onderschreven door de studenten van beide opleidingen.

Instroombeleid, studeerbaarheid en begeleiding

Via verscheidene middelen (website, brochure, open huis drie maal per jaar, jaarlijkse workshop-week voor derdejaars bachelorstudenten van relevante opleidingen) wordt een realistische voorlichting gegeven, ook betreffende de studielast. Buitenlandse studenten hebben voor inschrijving meerdere malen contact (via videobellen) met de Academie. Studenten (ook de buitenlandse) zeggen goed voorgelicht te zijn.

De opleidingen rekruteren uit verschillende vooropleidingen. De academie toetst steeds in een intakegesprek of de student de juiste vaardigheden heeft (voor Architecture vergelijkbaar met een B of BSc Architecture of Built Environment, specialisatie Architecture, voor Urbanism vergelijkbaar met B/BSC Urbanisme of Planning en voor de buitenlandse studenten aanvullend Engels skills) en toetst in een intake op motivatie en technische- en ontwerpqualiteiten (via portfolio). Deficiënties komen nauwelijks voor, daarom is er geen uitgebreid beleid voor het 'wegwerken' hiervan via het curriculum. Indien dit in uitzonderlijke gevallen toch voor komt, worden er met de betreffende student afspraken op maat gemaakt.

Naast bovenstaande moet de student een relevante werkbetrekking hebben van minimaal 20 uur. Dat is nu, zoals al eerder aan de orde kwam, niet altijd eenvoudig realiseerbaar voor studenten. De Academie neemt studenten ook zonder die betrekking aan en biedt hen dan in het buitenschools curriculum een alternatief aan. Het panel vindt dit een risico, maar vindt de uitleg van de Academie dat dit doorgaans alleen in de beginfase van de studie speelt en nog geen negatieve invloed heeft op de haalbaarheid van de competenties van het buitenschools deel aanvaardbaar.

De Academie is recent overgestapt naar volledig Engels onderwijs, wat leidde tot een toename van het aantal buitenlandse studenten. De Academie signaleert nu bij die buitenlandse studenten een kennislacune van Nederlandse wetgeving bijvoorbeeld. Als oplossing is er speciaal voor die studenten een NL-excursie alsook een extra avondcursus wet- en regelgeving. Het panel waardeert dat de academie direct en concreet reageerde op de signalering.

¹⁴ Omdat de respons bij Stedenbouw percentueel niet laag was, maar qua aantal wel te laag voor een valide uitkomst, wordt in dit rapport gewerkt met de cijfers van Architectuur, die daarvoor voldoende overeenkomen.

Wat betreft de studielast is samenvattend te stellen dat deze aan de hoge kant is, maar voor gemotiveerde studenten wel haalbaar. De belangrijkste oorzaak is dat studenten vaak meer werken dan de verplichte 20 uur, waardoor de aan studie besteedbare tijd onder druk komt te staan). Studenten besteden gemiddeld 56 uur per week aan hun studie (inclusief werken in de praktijk).

Binnen het programma zijn reparaties van kleine onderdelen mogelijk, maar als je als student je ontwerpproject 'onherstelbaar verprutst' komt de studeerbaarheid wel onder druk te staan. De Summer school dient dan als regeling om gemiste tentamens in te halen, wat een indicatie is voor een wellicht té vol programma naar oordeel van het panel. De verdeling van de studielast is in principe ruimvoldende en er is een heldere programmastructuur met vaste schooldagen, zodat studenten weten waar ze aan toe zijn. Het onderwijs vindt sinds dit studiejaar plaats op dinsdagavond (theorie-programma) en vrijdag (skills- en studio programma) en niet meer op twee avonden en de vrijdag. Studenten vinden dat zeer efficiënt en prettig werken.

De Academie analyseert de oorzaken van vertraging en uitval en reageert met zinvolle maatregelen. Men signaleerde bijvoorbeeld vertraging door onvoldoende beheersing van de Engelse taal (in schrift) en daarom is een extra cursus Engels ingezet.

Er is ondersteuning en begeleiding van de student in het onderwijs zelf (de studiobegeleiders helpen de student bij het vergaren van kennis en vaardigheden en bij het ontwikkelen van onderzoeks- en organisatie-activiteiten), in het praktijkdeel van de opleidingen (praktijkcoördinator bezoekt de student minimaal twee maal of indien nodig vaker op de werkplek) en er zijn studiecoaches. Elke student heeft een toegewezen studiecoach (altijd een vaste medewerker van de Academie) en heeft minstens twee keer per jaar een begeleidingsgesprek, waarin studievoortgang en de koppeling werken en leren centraal staan. De studiecoach krijgt input van docenten indien nodig. Studenten waarderen de persoonlijke begeleiding en voelen zich gekend.

Samenvattend paneloordeel programma

Samenvattend is het panel positief over de inhoud en de heldere vormgeving van het programma, dat in lijn is met de onderwijsvisie. Het panel constateert dat de praktijkcomponent van beide opleidingen zeer stevig is en signaleert een recent explicieter gemaakte koppeling van praktijk en theorie en een groeiend aandeel internationalisering en ontwerpend onderzoek. Wat betreft de invulling van het buitenschools deel en vormgeving van het afstudeerjaar heeft het panel enkele aanbevelingen voor verdere ontwikkeling benoemd. De Academie neemt haar voorlichtingstaak serieus, er is aandacht voor studeerbaarheid en volgens het panel zit de Academie 'dicht op haar studenten' qua monitoring en begeleiding.

Organisatie en personeel

Het panel trof een goed en helder georganiseerd MA+U docententeam, dat bestaat uit een vaste staf aangevuld met een semi-flexibele schil van circa 20 gastdocenten per jaar (los daarvan zijn er enkele gastsprekers die voor een enkel college of workshop worden ingezet). Door deze opzet is er volgens het panel een solide basis voor continuïteit en tegelijkertijd ruimte om de actualiteit goed te laten doorklinken. Qua omvang voldoet het docententeam ruim aan de eisen. Met enkel de 4 Fte aan vaste staf wordt al een mooie docent:student ratio van 1: 15 gerealiseerd. Het panel bemerkt een goede sfeer tussen docenten en studenten, door de kleinschaligheid van de leeromgeving zijn er korte communicatielijnen. De docenten kennen en volgen het studieverloop van de studenten ook daadwerkelijk.

De vaste staf bestaat uit de opleidingsmanager, de twee opleidingscoördinatoren, de praktijkcoördinator, de 'graduation studio' coördinator, een docent/onderzoeker, een vaste docent kunstgeschiedenis, een docent-assistent visuele communicatie en ondersteuning op het gebied van kwaliteitszorg en organisatie.

Deze vaste staf is volgens het panel geschikt voor de te vervullen rollen, want hoog opgeleid (nagenoeg allemaal universitair geschoold, één gepromoveerd en één in afrondende fase promotieonderzoek), inhoudsdeskundig, didactisch geschikt (in huidige studiejaar rond de laatste hun BKO af) en betrokken. De opleidingsmanager en de twee opleidingscoördinatoren dragen de verantwoordelijkheid voor de opleidingsuitvoering. De twee coördinatoren vervullen volgens het panel een goede spilfunctie in de opleidingen door coherentie te creëren in de subteams rondom de specifieke onderwijsonderdelen voor Architectuur en Stedenbouw.

De Academie selecteert met zorg haar gastdocenten. Dat geschiedt op basis van gebleken inhoudelijke kwalificaties - waar relevant direct gerelateerd aan het onderwijsonderdeel -, actuele ervaring in de beroepspraktijk, internationale ervaring en aantoonbare didactische kwaliteiten (doorgaans opgedaan via ervaring in andere vergelijkbare opleidingen).

Vaardigheden van docenten worden gemonitord en waar nodig schoolt men bij (het panel kreeg voorbeelden van scholing op het gebied van didactiek, toetsing en coaching). Wanneer dit zinvol is wordt de selectieprocedure aangepast, wat betreft internationalisering bijvoorbeeld of qua het verplicht stellen van didactische bekwaamheid voor vast personeel. Omdat het didactisch scholen van alle gastdocenten niet realistisch is, volgden de opleidingscoördinatoren hiertoe extra scholing zodat ze dit werkende weg kunnen overdragen. Dat is volgens het panel efficiënt.

Via structurele metingen onder studenten (voorheen elk half jaar, inmiddels na iedere course) monitoren MA+U de inhoudelijke en didactische kwaliteiten van de (gast)docenten. Als tevredenheid blijkt, worden de docenten eventueel (tot maximaal drie opvolgende jaren) opnieuw gevraagd. Studenten zijn zeer tevreden over de inhoudelijke kwaliteit en de praktijkkennis van hun docenten, deze scoren dan ook respectievelijk een 4,0 en een 3,8 in de NSE (op een schaal van 5,0). Hun didactische kwaliteit beoordelen studenten met een 3,4 op een vijfpuntsschaal. Studenten zeggen dat hun docenten het Engels goed beheersen en dat het onderwijs in het Engels prima verloopt.

Samenvattende mening panel organisatie en personeel

Het panel is, gebaseerd op het docentenoverzicht, de auditgesprekken en de tevredenheidsresultaten van studenten, positief over het personeel: het docententeam wordt zorgvuldig samengesteld en de kwaliteit ervan wordt goed gemonitord. Het team is wat betreft omvang en kwalificaties geschikt voor de onderwijsuitvoering en -organisatie, waarbinnen zowel goede continuïteit als flexibiliteit ten behoeve van actualiteit is.

Voorzieningen

Materieel

Het panel constateert dat er onder meer onder studenten enige teleurstelling heerst over het feit dat de studenten van MA+U niet meer gezamenlijk in gebouw 'de villa' onderwijs volgen, maar in verschillende ruimtes verspreid door de FHK, waardoor er voor hen een voorheen sterk aanwezig saamhorigheidsgevoel is weggefallen. Het auditpanel begrijpt dit, deeltijdstudenten hebben doorgaans sowieso meer behoefte aan een 'eigen' plek, en miste zelf ook een bepaald 'Academie-gevoel' bij de rondgang (een gevoel dat in de graduation-ruimte overigens wel te herkennen was). De bundeling van opleidingen in sectoren heeft ook voordelen, daardoor werd een upgrade van ondersteunende labs (printlab, medialab etc) mogelijk, aldus Fontys.

Het panel vindt het dat 'het uitwisselen van ideeën en ervaring' een belangrijke te vervullen rol is van een Academie voor Architectuur en Stedenbouw en daarbij speelt niet alleen het lesprogramma een rol maar ook de fysieke leeromgeving. Het panel stelt vast dat studenten een vanzelfsprekende ontmoetingsplek missen.

Studenten en docenten zijn niet voldoende zichtbaar voor elkaar voor zover ze niet betrokken zijn bij het specifieke project waaraan gewerkt wordt. De villa in zijn vorige context had dat wel, het panel vond het positief om te vernemen dat Fontys wil onderzoeken of terugkeer naar de Villa kan. Voorts ziet het panel ook dat de academie investeert in het realiseren van momenten voor uitwisseling van ideeën of ervaringen en onderlinge zichtbaarheid stimuleert, dat gebeurt via de gemeenschappelijke Winterschool, de academievergaderingen met alle studenten (Academy Assembly) en multidisciplinaire uitwisseling.

Voorts stelt het panel wel vast dat onderwijsruimten zelf (klaslokalen, studio's, collegezalen) en opleidingsspecifieke voorzieningen, zoals ook printers en ateliers voor materiaalbewerking als ook de mediatheek van prima niveau zijn.

Informatie

Over studievoortgangsinformatie zijn studenten krap voldoende tevreden, wat betreft het tijdig bekend maken van beoordelingsresultaten zijn studenten (met een 2,6 score op een schaal van 5,0) ontevreden. Het panel stelt vast dat de academie dit serieus neemt en dit met de gastdocenten aankaart. Het tijdig bekend maken van roosterwijzigingen verdient ook aandacht. Over de inhoudelijk informatie in de digitale leeromgeving zijn studenten voldoende tevreden, zo gaven zij aan.

Samenvattend paneloordeel voorzieningen

Het panel signaleert op het aspect voorzieningen sterke en minder sterke punten, maar over de breedte beoordeelt het panel de voorzieningen als voldoende. Het panel signaleert dat de Academie de te verbeteren aspecten goed op het netvlies heeft en dan ook aan verbetering werkt.

Weging en Oordeel (goed)

Concluderend is het panel positief over de zeer heldere vormgeving van het programma. Ook waardeert het panel de sterke praktijkgerichtheid en signaleert tevreden een groeiend aandeel van internationalisering, een recente verankering van ontwerp onderzoek en een eveneens recente geëxpliciteerde koppeling van praktijk en theorie. De samenwerking tussen de twee opleidingen is als sterk punt genoemd. Dat geldt ook voor de actualiteit van de programma's: het panel zag relevante ontwikkelingen in de vakgebieden Architectuur en Stedenbouw opgenomen in het programma. Voornoemde punten acht het panel van groot belang.

Ook benoemde het panel enkele aandachtspunten en deedaanbevelingen om mee te nemen bij verdere ontwikkeling (betreffende de invulling van het buitenschools curriculum, de aard van onderzoek, de vormgeving van het afstudeerjaar en de studeerbaarheid), maar die doen geen afbreuk aan het feit dat de Academie naar het oordeel van het panel voor beide opleidingen een goed inhoudelijk en samenhangend programma heeft neergezet dat studenten de mogelijkheid biedt de eindkwalificaties te realiseren.

Het panel is gebaseerd op het docentenoverzicht, de auditgesprekken en de tevredenheidsresultaten van studenten, ook positief over het personeel. De hoog opgeleide, inhoudsdeskundige en betrokken vaste staf draagt tevens zorg voor een goede inzet van praktijkdeskundige gastdocenten waarvan de kwaliteit goed wordt gemonitord. Kwalitatief en kwantitatief is het team volgens het panel geschikt voor de onderwijsuitvoering en -organisatie, waarbinnen zowel goede continuïteit als flexibiliteit ten behoeve van actualiteit is.

Het panel beoordeelt de voorzieningen over de gehele breedte als voldoende. Er is een relatief lage tevredenheid van studenten over informatievoorzieningen en met de ruimtelijke versnippering van de Academie in de FHK is er gebrek aan een, door studenten gewenste fysieke ontmoetingsplek. De Academie werkt wel aantoonbaar aan het organiseren van 'uitwisselingsmomenten'. De inhoudelijke opleidingsspecifieke voorzieningen zoals speciale ateliers en mediatheek zijn prima volgens het panel.

Concluderend is het panel van oordeel dat beide opleidingen studenten een stimulerende leeromgeving bieden, waarbij de heldere programma's, de praktijkgerichtheid, actualiteiten multidisciplinariteit zeer sterke punten zijn. Het panel signaleerde ook enkele aandachtspunten en deed enkele aanbevelingen. Omdat die echter meer ter reflectie dienen en op verdere ontwikkeling gericht zijn en niet af doen aan het feit dat Fontys voor MA+U een goede leeromgeving realiseert, staan die volgens het panel het oordeel 'Goed' niet in de weg. Het panel beoordeelt deze standaard voor beide opleidingen voor Standaard 2 met het oordeel 'goed'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Toetssysteem

Uitgangspunten en inrichting toetssysteem

Bij de Academie zijn naast die meer algemene uitgangspunten, die zijn vastgelegd in toetsbeleid en -procedures (Assessment Policy MA+U 2014-15 en TER¹⁵), de volgende zaken van essentieel belang:

- Beoordeling en toetsing vormen een integraal onderdeel van het leerproces van de student. Daarom is er naast summatieve beoordeling ruime aandacht voor formatieve beoordeling in de vorm van inhoudelijke feedback richting de student betreffende zijn ontwikkeling;
- De toetsvormen moeten zo veel als mogelijk corresponderen met de professionele praktijk. Toetsen, toetsvragen en -opdrachten reflecteren realistische situaties en praktijkopdrachten.

De Academie hanteert een toetssysteem waarin het panel bovenstaande herkent. De Academie beweegt momenteel richting een systeem waarin de nadruk van achteraf beoordelen door specialisten/vakgenoten verschuift naar een systeem waarbij meer ruimte is voor tussentijdse feedback, omdat dat volgens de Academie beter past bij het opereren in teamverband zoals dat binnen de creatieve industrie steeds belangrijker is geworden. In plaats van 'end-of-pipeline' beoordelen op basis van vele proces gestuurde criteria (de huidige prestatie-indicatoren) gaat men meer tussenstappen en -resultaten meten via rubrics.

Concreet ziet de toetspraktijk van het *binnenschoolse* deel er bij MA+U nu als volgt uit. Ieder jaar (enkel het afstudeerjaar is afwijkend) bestaat uit verschillende toetsen per module, waarbij de leerdoelen van die module getoetst worden en een 'end-of-year-assessment', waarin beoordeeld wordt of de student de eindkwalificaties op het voor dat jaar beoogde level beheerst. In het studio- en vaardighedenprogramma worden studenten beoordeeld op een opdracht (een tekst, presentatie, ontwerp of combinatie daarvan). In het theorie-programma via een schriftelijke kennistest, zoals bij 'Art history' of via een essay zoals bij 'Arts and culture', bovendien speelt aanwezigheidsplicht hierbij een rol.

Via de studiegids wordt duidelijk dat bijna¹⁶ alle competenties op alle drie de niveaus getoetst worden in de drie fasen van de studie, in elk geval worden alle competenties uiteindelijk op niveau 3 'demonstrating professional mastery' afgetoetst in het afstudeerjaar.

Voor het *buitenschoolse* praktijkleren geschiedt toetsing via een jaarlijks portfolio-assessment, waarbij de Academie het niveau van hoe de student zicht heeft op de professionele praktijk toetst. Dat gebeurt op basis van een door de student bijgehouden logboek van zijn praktijk-activiteiten met aanvullend een schriftelijke en mondelinge reflectie die getuigen van verkregen inzicht in de professie. De vereiste 'kwantiteit' wordt gemeten aan de uren die de student in verschillende fasen van het ontwerpproces gewerkt hebben. De 'kwaliteit' meet de examinerator door wat de student heeft gedaan te vergelijken met de leerdoelen. Het panel heeft hiervan enkele voorbeelden gezien die blijk gaven van een adequate inhoud en dito beoordeling.

¹⁵ Teaching and Examination Regulations

¹⁶ zie opmerking over de competentie 'Entrepreneurship' bij standaard 2.

Wel vindt het panel dat de frequentie van de toetsing van het buitenschoolse curriculum enigszins summier afsteekt tegen de intensiteit van de toetsing van het binnenschoolse curriculum, gezien beide evenveel studiepunten opleveren.

Studenten benoemden de vele feedbackmomenten als zinvol voor hun ontwikkeling. En het panel ziet inderdaad dat toetsing waar mogelijk in de vorm van een realistische praktijkopdrachten gebeurt, in presentaties, ontwerpvoorstellen, strategieën etc.

Toetsing en beoordelen in de afstudeerfase.

Het panel heeft op basis van de auditgesprekken en de afstudeerdossiers inzicht gekregen in de toetsing van de afstudeerjaar ofwel de 'Graduation studio'. Het doel van de afstudeeropdracht is dat de student aantoonde de competenties op masterniveau te beheersen. Hij stelt daartoe een passende thesis op binnen de vastgestelde 'geografie' en een plan van aanpak, die moeten leiden tot een compleet architectonisch of stedenbouwkundig ontwerp. Onderwerp en keuze voor mentor daarbij wordt uitermate serieus behandeld, zo stelde het panel vast op basis van de gesprekken met studenten.

Het afstudeerjaar heeft, zoals in standaard 2 reeds benoemd, een vaste structuur, waarin ook de beoordelingsmomenten een vaste plaats hebben. Er zijn i.c. negen presentatie- en meetmomenten: 1. hypothese, 2. onderzoek, 3. afstudeerplan, 4. conceptontwerp, 5. schetsontwerp, 6. voorlopig ontwerp, 7. definitief ontwerp, 8. schouw, 9. Spoenk (afstudeercatalogus). Voor individuele afstudeerders zijn er enkele 'fasen' minder. Er zijn geen fase 'conceptontwerp' en fase 'voorlopig ontwerp'. Voor iedere fase zijn de bijbehorende presentatie- en beoordelingscriteria en te behalen resultaten helder geformuleerd. Zie hieronder het voorbeeld voor 5^e presentatie 'fase schetsontwerp'.

5e presentatie: schetsontwerp (20 min. + 15 min. feedback / mentor wel aanwezig)

Schaalniveau 1:500. Formaat: pdf 2 x A1 landscape 200 dpi en een maquette op projectschaal. Wordt gehouden t.b.v. de uitwerking van het gekozen concept. De presentatie behandelt de volgende onderwerpen: gemaakte architectonische, c.q. stedenbouwkundige keuzen i.s.m. de ontwerpprojectpunten, presentatie van het gekozen schetsontwerp en het benoemen van keuzemomenten, gedachtenvorming omtrent uitwerkingsaspecten van het structuurontwerp tot een integraal en volledig ontwerp in relatie met gehanteerde uitgangspunten en gemaakte keuzen.

In de uiteindelijke beoordeling van het afstuderen tellen alle fase-resultaten mee en de weging daarvan is vastgelegd. De schouw is 'het echte vakinhoudelijk afstuderen' en weegt daarom het zwaarst¹⁷. Op de beoordelingsformulieren zijn per student alle fasen en de weging heel mooi inzichtelijk. Het inzicht dat geboden wordt in de progressie van de student in het laatste jaar, door de vele tussenproducten en door de compilatie van feedback die bij elke tussenstap is gegeven, maakt het gehele afstudeerproces in hoge mate proces transparant, aldus het panel. Iets minder helder is dat op deze formulieren niet met de prestatie-indicatoren van eigen competenties wordt gewerkt, maar met de beschrijving uit het European Directive.

Examencommissie en kwaliteitsborging

De FHK heeft één examencommissie, bestaande uit een beleidskamer en vier uitvoerende kamers (één per sector). De beleidskamer wordt gevormd door een onafhankelijk voorzitter, een ambtelijk secretaris en de vier voorzitters van de uitvoerende kamers. De dagelijkse werkzaamheden worden uitgevoerd door de uitvoerende kamer. Per FHK-sector is er ook een toetscommissie, waarin de opleidingsmanagers uit die sector zitting hebben.

¹⁷ De verhouding van de weging is als volgt: fase 1 weegt 0,5. De overige fasen 1,0 en de schouw het zwaarst met 3,0. Bovendien weegt 'professioneel handelen' en 'onderzoek' elk met een weging van 0,5 ook mee.

Hoofdtaken van de examencommissie zijn, naast de lopende praktijk van het afhandelen van vrijstellingen, toelating, klachten etc:

- De kaders voor het toetsbeleid opstellen.
- Controle per opleiding van het toetssysteem op basis van representatieve set van toetsen. (Dat is niet gemandateerd naar de toetscommissie vanwege het feit dat daar onderwijsverantwoordelijken zitting in hebben).
- Het benoemen van examinatoren.
- Professionalisering van docenten op het gebied van toetsing initiëren.

Tot op heden heeft de examencommissie zich nog geen oordeel gevormd over het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen MA+U. Het panel heeft hierover uitgebreid gesproken in de audit, omdat het panel veronderstelde dat de examencommissie dit wel al deed. Dit aspect had geen prioriteit omdat de examencommissie daar op basis van een check van het toetssysteem, de handleiding en de eisen aan examinatoren geen groot kwaliteitsrisico signaleerde en derhalve de beschikbare tijd aan urgentere zaken besteedde. Het beleid hieromtrent van de examencommissie is nog niet volledig uitgekristalliseerd, echter het staat inmiddels op de planning om steekproefsgewijs, met de inzet van externe deskundigen, te controleren of het gerealiseerde eindniveau voldoet aan de doelstellingen. Het panel heeft in een plan van aanpak gezien dat dit daadwerkelijk geagendeerd staat en dat voor de realisatie daarvan voldoende formatie-ruimte is vrij gemaakt.

Bij de controle van de toetsen van MA+U door de examencommissie kwam naar voren dat de beoordelingscriteria duidelijker geformuleerd dienen te worden. Dit ondersteunde het beeld dat de opleidingen al hadden. Hieraan wordt nu ook hard gewerkt bij de opleiding via een systeem van Rubrics, dat al grotendeels gereed is. Met dit systeem worden de criteria verder geoperationaliseerd voor meer flexibele tussentijdse toetsing.

De examencommissie gaf er in de audit blijk van goed zicht te hebben op hoe het buitenschoolse deel van het curriculum wordt getoetst via het portfolio. De examencommissie initieerde dat vanaf het huidige studiejaar de beoordelingscommissie die het buitenschools deel toetst niet meer uit twee maar uit drie personen bestaat en dat de student meer tijd krijgt voor zijn presentatie. Het panel acht dat zinvol, omdat dat het buitenschools deel zeker sinds de AvB's vrijstelling hebben voor de beroepservaringsperiode in het kader van het architectenregister, nog sterker dan voorheen moet garanderen dat de student zich de beroepsvaardigheden daadwerkelijk eigen maakt.

De opleiding borgt de kwaliteit van toetsen validiteit, betrouwbaarheid en transparantie voorts op diverse manieren, zoals:

Validiteit

- Jaarlijks analyseren studietoelators samen met de opleidingsmanager of alle competenties en daaraan gekoppelde indicatoren daadwerkelijk in de programma-inhoud en de toetsen terugkomen (en de examencommissie controleert dit).

Betrouwbaarheid

- Om de betrouwbaarheid van toetsen te borgen hanteert de Academie uniforme en helder beoordelingscriteria. Tot nu toe waren dat de prestatie-indicatoren per niveau, maar inmiddels worden die verder uitgewerkt (en inmiddels een pilot getest) naar Rubrics.
- Bij de beoordeling van competenties bij bijvoorbeeld een praktijkportfolio of eindejaarsportfolio zijn bij de beoordeling in het kader van intersubjectiviteit altijd meerdere beoordelaars betrokken. Die overigens altijd eerst los van elkaar beoordelen en vragen formuleren.
- Bij de summatieve beoordelingen worden door de examencommissie aangewezen examinatoren ingezet, van wie altijd één die het proces van de student niet kent
- Toetsen meten prestaties van de individuele student, een enkele groepsbeoordeling zoals bij de Winterschool daargelaten.

Transparantie

- Procedures worden zo helder mogelijk gecommuniceerd in de Teaching and Examination Regulations (TER). De inhoud, vorm en aantal toetsen zijn per module vermeld in de studiegids.
- In het geval van een mondelinge beoordeling, bijvoorbeeld bij de presentatie van een opdracht, ontvangt de student altijd een geschreven versie van de feedback. Het panel heeft daar goede voorbeelden van gezien.

Het panel is van oordeel dat de Academie het systeem voldoende borgt en heeft ook in de audit kunnen proeven dat de Academie hier op een professionele wijze mee omgaat.

Oordeel studenten

De studenten zijn voldoende tevreden over toetsing en beoordeling. Dat blijkt uit de NSE resultaten en uit de gesprekken die het panel in de audit met hen had. Het minst tevreden (maar wel net voldoende met een 3,1 op een vijf puntsschaal) zijn zij over de helderheid van de beoordelingscriteria. Met de nadere uitwerking van de Rubrics worden die criteria uitgebreider en scherper geformuleerd, dus naar verwachting zal dat een positief effect hebben op de tevredenheid (en de score daarvan in de NSE) van studenten.

Oordeel panel

Naar het oordeel van het panel is het systeem van toetsen en beoordelen passend bij het onderwijs aan de Academie en de beoogde eindkwalificaties. Al vindt het panel de toetsing van het buitenschools deel in verhouding tot de intensieve binnenschoolse toetsing wat summier en is het van belang dat de examencommissie zo spoedig mogelijk een eigenstandige check op het eindniveau pleegt.

Gerealiseerd niveau

Functioneren in de praktijk

Uit een onderzoek dat Fontys onder de MA+U alumni (cohorten 2009-2012) uitzette, bleek dat alle respondenten van mening zijn dat zij de eindkwalificaties in voldoende tot ruimvoldoende mate beheersen. Het levert hen de benodigde skills voor in de praktijk. Wel bleek er bij alumni, als gevolg van de crisis, behoefte aan ondernemendheid te bestaan. Daartoe is er inmiddels een module 'Entrepreneurial skills' in het programma opgenomen. Alumni stellen dat door het groepsgewijze afstuderen er minder nadruk ligt op 'de maakcultuur' en meer op strategieën ontwerpen en zeggen terugkijkend een sterk sociaal maatschappelijk component te herkennen in het onderwijs van de Academie.

De gesproken werkveldvertegenwoordigers zijn ook tevreden over het eindniveau van de afgestudeerden. Zij signaleren in het werk van alumni ook de beoogde integratie van de vakgebieden en karakteriseren de afgestudeerden van Fontys als bijna 'hybride ontwerpers'.

Oordeel van het panel over gerealiseerd niveau

Het auditpanel heeft in de audit verschillende voorbeelden van gemaakte toetsen¹⁸ gezien in de vorm van essays, opdrachten, ontwerpstudies en praktijkportfolio's. Wat betreft de tussentijdse toetsen is het panel tevreden over het niveau dat zij aantrof, alsook van de beoordeling en feedback.

Toetsing van het buitenschools curriculum geschiedt via een jaarlijkse portfolio-beoordeling. Het auditpanel heeft enkele portfolio's en beoordeling hiervan door de opleidingen ingezien en hierover gesproken in de audit met studenten, docenten en de opleidingsmanager en maakte hieruit op dat de studenten de eindtermen realiseren.

¹⁸ Architecture 2, Sustainable design, Communication 3, Critical thinking 1&2, Urbanism 3, Design Essentials 1 and 2, Studio Out of the Box, Studio Future Urban Regions, Studio Urban Theory, Art & Culture, Art History

Bij de selectie van eindwerken benaderde het panel de twee opleidingen als zijnde één opleiding met twee varianten¹⁹. Van de grootste opleiding (Architectuur) zijn 15 afstudeerdossiers uit de twee voorgaande studiejaar geselecteerd met een variatie in beoordelingen. Van Stedenbouw, dat een veel kleinere opleiding is, werden alle vijf eindwerken van de afgelopen twee jaar beoordeeld. Zie voor een overzicht van de eindwerken Bijlage V. Van alle eindwerken heeft het panel het gehele afstudeerdossier aangeleverd gekregen, met alle deelproducten, presentaties en (tussentijdse) beoordelingen. Aanvullend zijn in de audit per opleiding twee eindwerken met de student en de begeleidend mentor en docent besproken.

In een enkel geval waren verschillen in cijfers voor het panel niet heel duidelijk, maar over het algemeen genomen waren de uitkomsten van de beoordeling door de opleiding en die door het panel voldoende overeenkomstig. Zoals gezegd was het geheel van beoordelingsformulier en tussentijdse feedback ruimvoldende navolgbaar voor het panel.

Het panel was onder de indruk van het dossier van beide opleidingen en trof bijna zonder uitzondering zeer verzorgde professionele presentaties. De onderwerpen en hypothesen zijn relevant en over het algemeen breed genoeg. Het eindwerk van de Tilburgse academie is te karakteriseren als meer abstract en op strategieën gericht dan op 'het maken'. Dat is in overeenstemming met de eigen inkleuring van de beoogde eindkwalificaties.

Het gerealiseerde niveau is volgens het panel op orde, toch deed het panel een aantal signaleringen die het MA+U wil meegeven:

- Afgaand op de presentaties, is het verband tussen de doorgaans goed geïllustreerde analysefase en het eindontwerp nogal impliciet. De essentiële 'zijpaden' die voor het panel horen bij onderzoekend ontwerpen zoals maquettestudies, schetsen etc. zijn voor het panel niet goed voor het voetlicht gekomen. Dat heeft te maken met het feit dat die niet opgenomen zijn in het dossier. Het panel begrijpt uit de auditgesprekken dat die 'zijpaden' er wel zijn (en het panel heeft ook diverse maquettes en schetsen gezien) maar de betekenis hiervan voor het eindontwerp was niet expliciet in de dossiers terug te vinden.
- De onderzoekscomponent is in het afstudeerjaar goed vertegenwoordigd, het panel raadt wel aan om studenten beter zichtbaar te laten maken hoe en welke onderzoeksresultaten de ontwerpkeuzes beïnvloedden (ook de 'failures' in beeld brengen). Met de toenemende aandacht binnen de academie voor 'Design Thinking' verwacht het panel dat het iteratieve proces als vanzelf meer aandacht zal krijgen en vindt dat een positieve ontwikkeling, omdat dat beter past bij de ontwerpprocessen in de praktijk dan de huidige meer 'lineaire' opzet van de afstudeerstudio.
- Er ligt in de afstudeerfase meer nadruk op het gestructureerd doorlopen van de ontwerpprojecten en minder op het dwalen en zoeken. De gemeenschappelijke en gestructureerde opzet van de afstudeerstudio en de per fase voorgeschreven resultaten en presentatie wekken op het panel de indruk er toe te leiden dat er zich een zekere eenvormigheid aftekent. Zoals bij standaard 2 al even aan de orde kwam: het panel heeft grote waardering voor wat de academie op het gebied van kwaliteitsborging, rendementen en inhoudelijke resultaten heeft bereikt met de gestroomlijnde Graduation studio. Nu zou volgens het panel – nu dat systeem goed is ingebed – academische creatieve vrijheid, 'afwijkend gedrag' en zelfstandigheid weer meer gestimuleerd mogen worden.

Het panel is ondanks bovenstaande concluderend positief over het eindniveau. Het panel herkent de eindkwalificaties qua niveau, inhoud en oriëntatie voldoende in de bestudeerde eindwerken van beide opleidingen.

¹⁹ Dit principe hanteerde Hobéon (met goedvinden van de NVAO) reeds eerder dit jaar bij de visitatie van een andere Academie voor Architectuur en Stedenbouw.

Weging en Oordeel (voldoende)

De academie hanteert een toetssysteem waarin haar uitgangspunten zoals praktijkgerichtheid en de aandacht voor formatieve toetsen en feedback herkenbaar zijn. Het binnenschoolse deel heeft een voor studenten heldere toetssystematiek met de verschillende courses die afzonderlijk getoetst worden (via bij die course passende toetsvormen) en jaarlijks een afsluitend 'end-of-year-assessment' waarin de ontwikkeling van de student 'gemeten' wordt langs de in prestatie-indicatoren uitgewerkte competenties. Zo'n assessment is er ook jaarlijks voor het buitenschools deel. De voorbeelden die het panel daarvan zag, waren adequaat, maar van het panel zou die toetsing meer body mogen hebben, meer in verhouding tot de binnenschoolse toetsing.

Op basis van eigen onderzoek van diverse studieproducten en 20 eindwerken, komt het panel tot de conclusie dat de beoogde eindkwalificaties op een alleszins aanvaardbare wijze worden gerealiseerd. De beoordeling hiervan door de opleiding kwam voldoende overeen met die van het panel en was bovendien door de vele goed gedocumenteerde meetmomenten navolgbaar. Het panel trof verzorgde en professionele presentaties met doorgaans relevante onderwerpen en voldoende diepgang. Het panel trof ook enige eenvormigheid, kon het onderliggende ontwerpend onderzoek niet altijd terugzien en raadt aan studenten beter zichtbaar te laten maken welke onderzoeksresultaten de ontwerpkeuzes beïnvloedden. Bovenstaande afwegend komt het panel voor dit onderdeel van standaard 3 tot de kwalificatie 'voldoende'.

Het panel beoordeelt beide onderdelen van standaard 3 (het systeem toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties) als voldoende, omdat ze adequaat zijn en het panel een aantal aandachtspunten benoemde. Het eindoordeel over standaard 3 is dan ook voor beide masteropleidingen 'voldoende'.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Onder andere omdat de academie een complex geheel aan externe richtlijnen, gecombineerd met eigen visie op de actuele praktijk tot een helder geheel van eindkwalificaties heeft weten te smeden voor studenten, dat sterk aansluit bij de praktijk, verdienen beide opleidingen, naar het oordeel van het panel, voor standaard 1 het oordeel 'goed'.

De curricula zijn zorgvuldig ontworpen, praktijkgericht en door een heldere structuur en dito studiegids inzichtelijk voor studenten en de vele gastdocenten. Het panel trof een praktijkdeskundig en studentgericht docententeam. Het panel signaleerde enkele aandachtspunten en deed enige aanbevelingen, desondanks beoordeelt het auditpanel voor beide opleidingen de onderwijsleeromgeving (Standaard 2) als 'goed'.

Het toetssysteem is adequaat en passend bij het onderwijs, het borgt dat studenten de eindkwalificaties stapsgewijs via drie gedefinieerde niveaus bereiken. Het eindwerk weerspiegelt in voldoende mate de eindkwalificaties en een bij de academie passende realiteitszin en focus op strategieën. Wel zou het panel daar graag het iteratieve proces van onderzoekend ontwerpen explicieter in terugzien en iets meer ruimte voor eigen signatuur of out-of-the-box oplossingen. Mogelijk kan men de solide structuur van de Graduation studio daartoe wanneer mogelijk iets losser hanteren. Het panel waardeert Standaard 3 voor beide opleidingen met het oordeel 'voldoende'.

Het eindoordeel voor de hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw en van de academie voor Architectuur en Stedenbouw, onderdeel van Fontys Hogescholen, komt daarmee, volgens de beslisregels en richtlijnen van de NVAO voor beide opleidingen op 'voldoende'.

6. AANBEVELINGEN

In de rapportage zijn op plaatsen waar relevant al enige aanbevelingen van het panel opgenomen. Die worden hier niet nogmaals herhaald. Hieronder staan de aanbevelingen die direct aansluiten op of voortkomen uit de bevindingen in het rapport:

- Het panel vindt het belangrijk om mee te geven dat creativiteit om uitdaging vraagt, zeker nu er bij de Academie in toenemende mate studenten instromen vanuit bacheloropleidingen (en er minder instroom is van professionals met al veel ontwerpervaring).
- Het panel beveelt aan een centrale ontmoetingsplek te creëren voor studenten.
- Het panel beveelt aan in de eindwerken het onderzoekend ontwerpproces en reflectie daarop beter zichtbaar te maken. Het auditpanel geeft in overweging ook de negatieve resultaten uit het proces, in beeld te brengen en te houden. Immers ook het reflecteren op een negatief resultaat heeft een belangrijk leereffect.
- In het kader van volledigheid en traceerbaarheid van het proces van onderzoekend ontwerpen, raadt het panel aan om studiemateriaal (schetsen etc) dat voorafgaat aan de eindproducten op te nemen in de eindwerk-dossiers.
Afgezien van de gedegen kwaliteit van beide toetsingen, raadt het panel aan de toetsing van de binnenschoolse en buitenschoolse component kwantitatief meer in evenwicht te brengen. Eigen opleidingsidealen zouden daarbij meer richtinggevend moeten zijn dan de (minimale) wettelijke eisen die aan de buitenschoolse toetsing gesteld worden.
Het panel geeft MA+U graag ook nog de volgende aanbevelingen en suggesties mee:
- Het panel beveelt aan via het recent opgerichte lectoraat Design Thinking te exploreren of er meer verbinding met andere kunstopleidingen realiseerbaar is, gezien het enthousiasme over eerder opgedane ervaringen.
- Het panel signaleerde bij de academie een visie op internationalisering, maar gezien de complexiteit van het daadwerkelijk internationaal opereren als architect of stedenbouwkundige (bijv: in Duitsland en Frankrijk kun je als architect zonder kennis van de moedertaal en wet- en regelgeving amper aan de slag komen) raadt het panel de academie aan met nog meer precisie de doelen te formuleren. (Waar wil de academie op aan sturen? Op welke landen wil men richten en waarom? Etc.)
- Het panel heeft de academie gecomplimenteerd met hoe zij een complex geheel aan onderliggende kaders tot een voor studenten begrijpelijk geheel van eindkwalificaties smeedde. Het panel geeft als suggestie mee die eenduidigheid door te voeren, door overal (in studiegids, beoordelingsformulieren, etc.) dezelfde terminologie gebruiken.
- Teneinde de sterke structuur van de Graduation studio's 'vrijer' te hanteren geeft het panel de academie in overweging te reflecteren op de mogelijkheid kleinere ateliers te vormen van circa vijf studenten.
- Om kwaliteitsverschillen in de afstudeerpresentaties van studenten te kunnen beoordelen hanteren beide opleidingen formats voor de zes door de studenten te gebruiken panelen. Het panel doet de suggestie daar een 7^e vorm vrij (paneel of film, maquette, app etc.) presentatieonderdeel aan toe toevoegen waarmee de student een eigen, artistieke aanvulling kan doen.
- Aansluitend op het vorige punt, beveelt het panel specifiek voor Stedenbouw aan om meer te variëren in de beeldtaal die het panel nu (met name in het afstudeerwerk) aantrof. Gebruik, zoals in de praktijk gebruikelijk is, bijvoorbeeld vaker analyses die uitgaan van gebruik, betekenis en beleving van de plek of gebied en de daarbij horende visualisaties die leiden tot een meer sprekende kaart of combinatie van plattegrond met derde dimensie.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Fontys Hogescholen hbo-masteropleiding Architectuur deeltijd/voltijd²⁰	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	Goed
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Goed
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

Scoretabel paneloordelen Fontys Hogescholen hbo-masteropleiding Stedenbouw deeltijd/voltijd²¹	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	Goed
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Goed
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

²⁰ Zie voor een uitleg omtrent de voltijdvariant (die 1 jaar draaide en inmiddels in afbouw is) de inleiding van dit rapport.

²¹ Zie vorige voetnoot.

BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties

A) COMPETENTIES MA+U FONTYS

Competences Architecture/Urbanism [general]

Competence	Description (learning outcome)	Credits ECTS
1. Design	The architect / urban designer is able to design sustainable (technically, socially and culturally substantiated), attractive and well-functioning buildings and environments within the formulated assignment.	80
2. Research	The architect / urban designer is able to do applied research. He is also able to formulate an informal theory by reflecting on practical experiences, and to translate this theory again into practical applications ('reflective practitioner').	38
3. Collaborating	The architect / urban designer is able to collaborate independently as a designer and project leader in a multidisciplinary context with others experts during a design / realisation process.	29
4. Communicating	The architect / urban designer is able to communicate – in writing and in images – with a variety of target groups in a multidisciplinary context.	31
5. Entrepreneurship	The architect / urban designer is able to adopt an enterprising attitude when presenting his own organisation in multidisciplinary contexts.	11
6. Organising	The architect / urban designer is able to lead the organisation of projects involving several internal and external experts in a multidisciplinary context.	26
7. Professionalism	The architect / urban designer is able to present and conduct himself in a professional manner in a multidisciplinary context.	25

B) COMPETENTIES BUITENSCHOOLS CURRICULUM

Fig. 1

Table 1.2. Competences Architecture / Urbanism [External Curriculum]

		COMPETENCES of an Architect / Urban designer						
		1	2	3	4	5	6	7
External Curriculum		DESIGN	RESEARCH	COLLABORATING	COMMUNICATING	ENTREPRENEURSHIP	ORGANISING	PROFESSIONALISM
General competences (attitude)								
1. Positioning	Argues one's own position, performance and choices with regards to design (design aspects, design project, profiling) and work (work activities, business opportunities)		X		X			X
2. Organising	Organises one's own work and design processes, works together effectively with colleagues, different beneficiaries and disciplines concerned, and acts responsibly on the basis of his insights into tactical, strategic and organisational aspects of the business practice and decision-making process			X			X	
3. Interpersonal skills	Acts in professional situations with awareness of social considerations and responsibilities, professional values/norms and judicial frameworks, and points out tasks, opportunities or problems			X	X	X	X	X
4. Communicating	Communicates in a convincing manner (visually, in writing and orally) to a diverse audience about his professional position, design approach, working method, research and/or design project				X			
Professional competencies								
5. Enterprising	Recognises how assignments are determined, defined, initiated and/or acquired and organised professionally, contributes (as part of a team) to defining the assignment, feasibility research and drawing up project plans		X		X	X		
6. Designing	Defines functional and conceptual points of departure for the design, and creates the foundation for a design in a structural-design or functional-spatial concept, and develops this into an integral final design and/or spatial advice	X	X				X	X
7. Preparation/realisation phases	Has a clear picture of the technical, financial, contractual and judicial aspects of the design, including the consequences for the preparation/realisation phases; adequately applies these insights and can advise the client in this respect	X		X	X		X	X
8. Supervision implementation and execution	Has a clear picture of the aspects of the design implementation, on the basis of which he directs the implementation and/or supervises it and checks the results	X		X	X		X	X

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Architecture

MA+U FRIK Master of Architecture // Master of Urbanism	Home	Design	Research	Collaborating	Communicating	Entrepreneurship	Organising	Professionalism					
	year 1	credits	test	year 2	credits	test	year 3	credits	test	year 4	credits	test	
	architecture 1	2	k	landscape architecture	2	k	art & culture	2	k	entrepreneurial skills		s	
	communication 1	2	s	critical thinking 1	2	s	research 2	2	s	graduation studio		s	
semester 1	period 1 (8 weeks)	design essentials 1	3	s	studio	3	s	studio	3	s	research part 1	s	
		art history	2	k	architecture 2	2	k	economics	2	k	entrepreneurial skills		s
		communication 2	2	s	research skills 1	2	s	critical thinking 2	2	s	graduation studio		s
		design essentials 2	3	s	studio	3	s	studio	3	s	research part 2		s
		workshop courses	1	s	workshop courses	1	s	workshop courses	1	s	graduation studio design part 1		s
semester 2	period 3 (10 weeks)	urbanism 1	2	k	urbanism 2	2	k	architecture 3	2	k	graduation studio design part 2		s
		communication 3	2	k	adv. design skills 1	2	s	adv. design skills 2	2	s			
		design essentials 3	4	s	studio	4	s	studio	4	s			
		sustainable design 1	1	k	sustainable design 2	1	k	sustainable design 3	1	k	graduation studio design part 3		s
		design essentials 4	4	s	studio	4	s	studio	4	s			
	period 4 (6 weeks)	practice portfolio 1	30	c	practice portfolio 2	30	c	practice portfolio 3	30	c	practice portfolio 4	30	c
		portfolio 1	1	c	portfolio 2	1	c	portfolio 3	1	c	graduation studio	30	c
assessment													
total credits													

definition:
s- skills
k- knowledge
c- competence

Master Urbanism

	       											
	year 1	credits	test	year 2	credits	test	year 3	credits	test	year 4	credits	test
semester 1 period 1 (8 weeks)	architecture 1	2	k	landscape architecture	2	k	art & culture	2	k	entrepreneurial skills		s
	communication 1	2	s	critical thinking 1	2	s	research 2	2	s	graduation studio		s
	design essentials 1	3	s	studio	3	s	studio	3	s	research part 1		s
period 2 (8 weeks)	art history	2	k	architecture 2	2	k	economics	2	k	entrepreneurial skills		s
	communication 2	2	s	research 1	2	s	critical thinking 2	2	s	graduation studio		s
	design essentials 2	3	s	studio	3	s	studio	3	s	research part 2		s
winterschool	workshop	1	s	workshop	1	s	workshop	1	s	graduation studio		s
	courses	1	s	courses	1	s	courses	1	s	design part 1		s
semester 2 period 3 (10 weeks)	urbanism 1	2	k	urbanism 2	2	k	urbanism 3	2	k	graduation studio		s
	communication 3	2	k	adv. design skills 1	2	s	adv. design skills 2	2	s	design part 2		s
	studio	4	s	studio	4	s	studio	4	s			
period 4 (6 weeks)	sustainable design	1	k	planning 1	1	k	planning 2	1	k	graduation studio		s
	studio	4	s	studio	4	s	studio	4	s	design part 3		s
assessment	practice portfolio 1	30	c	practice portfolio 2	30	c	practice portfolio 3	30	c	practice portfolio 4	30	c
	portfolio 1	1	c	portfolio 2	1	c	portfolio 3	1	c	graduation studio	30	c
total credits		60			60			60			60	

definition:

s- skills

k- knowledge

c- competence

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-masteropleidingen Architecture & Urbanism – Fontys Hogeschool – 6 en 7 nov 2014

Panel

TEAM A (architectuur)	TEAM S (stedenbouw)
Prof. Ir. Floris Alkemade (Auditor Architectuur/Stedenbouw/Onderzoek) Drs. Jacob Oostwoud Wijdenes (hbo deskundige/kunstenonderwijs/toetsen) Paul Kuipers (student AvB Amsterdam)	Prof. Ir. Floris Alkemade (Auditor Architectuur/Stedenbouw/Onderzoek) Drs. Jacob Oostwoud Wijdenes (hbo deskundige/kunstenonderwijs/toetsen) Paul Kuipers (student AvB Amsterdam) Ir. Hilde Blank (Auditor Stedenbouw)
Wienke Blomen (voorzitter) Hanneke Bleijs (secretaris)	

Dag 1; 6 nov 2014	Ochtend	AvB Generiek
	Middag	Opleiding Stedenbouw
Dag 2; 7 nov 2014	Ochtend	Opleiding Architectuur
	Middag	AvB Generiek + gezamenlijke afsluiting

6 nov 2014

AvB GENERIEK			
Tijd	Onderwerp/Gesprekspartners	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
8.30	Inloop & ontvangst auditteam		
8.30- 9.30	Kick-off overleg auditteam	Allen	
9.30-10.20	Management AvB + hoofden A/S + praktijk coördinator ➤ Kennismaking MT en vaststellen agenda Harm Noordhof, algemeen directeur FHK Jos van Hest, sectorleider beeldend FHK Marc Glaudemans, studieleider/lector FHK Pnina Avidar, opleidingscoördinator architectuur Reinout Crinice, opleidingscoördinator stedenbouw Jan Willem van Kuilenburg, afstudeermentor Sandra Rozemeijer, praktijk coördinator	Allen	eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie -
10.20-10.30	Intern overleg auditteam	Allen	
10.30-11.20	Onderzoek/professionalisering Marc Glaudemans, studieleider/lector Alda Alagic, promovendus/onderzoekdocent Jan Willem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Pnina Avidar, opleidingscoördinator architectuur Reinout Crinice, opleidingscoördinator stedenbouw Kai van Hasselt, associate lector	Allen	Praktijkgericht onderzoek - methoden – wisselwerking opleidingen/lectoraten – professionalisering docenten op onderzoeksg gebied
11.20- 11.30	Pauze/Intern overleg	Allen	
11.30- 12.15	Beoordeling & toetsing algemeen + Examencommissie Anton Neggers, voorzitter examencie FHK Nicoline Lambers, hoofd beleidskamer Beeldend, FHK Jan Wilem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Sandra Rozemeijer, praktijk coördinator Marc Glaudemans, toetscommissie	Allen	Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing en beoordeling- – feitelijk uitvoering -

AvB GENERIEK			
Tijd	Onderwerp /Gesprekspartners	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
12.15-13.00	Lunch + interne terugkoppeling	Allen	
Optie 13.00-13.30	Tentoonstelling eindwerk		

OPLEIDING STEDENBOUW			
Onderwerp /Gesprekspartners		Auditpanel	Gespreksonderwerpen (indicatief!)
13.30-14.00	Intern overleg auditteam Stedenbouw	Allen	
14.00-14.50	Docenten S Reinout Crince, opleidingscoördinator stedenbouw Thomas van Wanrooij, gastdocent stedenbouw (theorie) Ivo Bastiaansen, gastdocent stedenbouw praktijkportfolio Pepijn Verpaalen, gastdocent economie (theorie) Petar Zaklanovic, gastdocent stedenbouw (studio) Jan Willem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Marc Glaudemans, docent / lector /studieleider	TEAM S	- inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen
14.50-15.30	Intern overleg + beoordelen toetsen en producten	TEAM S	<u>Interne terugkoppeling</u> <u>pending issues</u> <u>Inzien materiaal</u>
15.30-16.20	Studenten S (minimaal één student uit elk studiejaar; indien meerdere varianten/locaties, dan parallelsessies. Ook student uit opl cie) Co van Griensven, 1 ^e jaars Tiany Xue, 1 ^e jaars Pim Wagemakers, 2 ^e jaars, OC Roy Pesman, 3 ^e jaars Mark Verhoeven, 3 ^e jaars Jasper Vlek, 4 ^e jaars	TEAM S	kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
16.20-16.30	Intern overleg	TEAM S	
16.30-17.30	afgestudeerde student 1 + afstudeerbegeleider over afstudeerwerk en praktijkportfolio ARCHITECTUUR Geert Verschuren “Vibrant Moraine” Ton Thus, gecommiteerde Jan Willem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Sandra Rozemeijer, praktijkcoördinator afgestudeerde student 2 + afstudeerbegeleider over afstudeerwerk en praktijkportfolio STEDENBOUW Joost Konings “ Antwerpen olympiade” Rob van der Bijl, afstudeermentor Jan Willem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Sandra Rozemeijer, praktijkcoördinator	Allen Allen	
17.30-18.00	Interne terugkoppeling	TEAM S	

7 nov 2014

OPLEIDING ARCHITECTUUR			
Onderwerp / Gesprekspartners		Auditpanel	Gespreksonderwerpen (indicatief!)
8.30- 9.00	Intern overleg auditteam A	TEAM A	-
9.00- 9.50	Docenten A Pnina Avidar, opleidingscoördinator architectuur Oene Dijk, gastdocent architectuurgeschiedenis (theorie) Gustavo Nascimento, gastdocent (design studio) Sean Matsumoto, gastdocent advanced design skills (skills) Jan Willem ter Steeghe, gastdocent (design studio) Caro van de Venne, gastdocent (design studio) Arno Koolen, gastdocent summerschool	TEAM A	- inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen
9.50 - 10.30	Intern overleg auditteam Toetsen en beroepsproducten inhoudelijk bestuderen A	TEAM A	<u>Interne terugkoppeling</u> <u>pending issues</u> <u>Inzien materiaal</u>
10.30- 11.20	Studenten A Igor Sokolov, 1 ^e jaars, Shelly van Gogh, 1 ^e jaars Joyce Verstijnen, 2 ^e jaars Chen Mao, 2 ^e jaars, Nicky Kouwenberg, 3 ^e jaars Roel van Nieuwenhuizen, 4 ^e jaars, OC Suzy Chong, 4 ^e jaars Chris van Heeswijk, 4 ^e jaars	TEAM A	kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
11.20 - 11.30	Intern overleg auditteam	TEAM A	
11.30 -12.00	afgestudeerde student 1 + afstudeerbegeleider over afstudeerwerk en praktijkportfolio ARCHITECTUUR Milou Wijsbeck , “ Share a Roof” Mark van der Pol, afstudeermentor Jan Willem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Sandra Rozemeijer, praktijkcoördinator	TEAM A	
12.00-12.30	afgestudeerde student 2 + afstudeerbegeleider over afstudeerwerk en praktijkportfolio STEDENBOUW Marnix Scholman , “post socialist mass housing” Petar Zaklanovic , afstudeermentor Jan Willem van Kuilenburg, afstudeercoördinator Sandra Rozemeijer, praktijkcoördinator	Allen > TEAM S (Hilde Blank schuift aan).	

OPLEIDING A	OPLEIDING ARCHITECTUUR	OPLEIDING A	OPLEIDING ARCHITECTUUR
Onderwerp/Ge	Onderwerp/Gesprekspartners	Onderwerp/	Onderwerp/Gesprekspa
12.30-13.00	Werklunch + intern overleg	Allen	
13.00-13.30	Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen	Deel-panel	Voorzieningen – onderwijsruimtes – mediatheek? – specifieke voorzieningen
Parallel	Open spreekuur docenten/studenten	Deel-panel	
13.30-14.30	Ruimte voor bijv bijwonen onderwijs onderdeel /presentatie van studenten of bezoeken afstudeerpresentatie	Allen	dit onderdeel biedt inzicht in de inhoud en uitvoering van een onderwijsonderdeel
14.30-15.15	Werkveld/alumni A/S Petar Zaklanovic, werkveldcommissie Merce de Miguel i Capdevila, werkveldcommissie Ivo Bastiaansen, oud-student S / docent Ton van Beek, oud student A Pieter Delacourt, oud-student A Bram van de Sanden, oud-student A / werkgever Olivier Vet, oud-student A	Allen	<u>Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld – eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding – onderzoekscomponent – niveau <u>Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
15.15-15.30	Eventuele pending issues (alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar)		
15.30-16.30	Intern overleg > tbv oordeelsvorming en terugkoppeling	Allen	
16.30-17.00	Terugkoppeling gehele audit	Allen	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende (voltijd en deeltijd) opleiding(en) is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het panel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de opleidingen.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers. Er is geen gebruik van gemaakt.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random tijdens een rondgang een aantal lessen en practica-ruimten bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

De audit is, omdat de twee opleidingen een grote gemeenschappelijkheid hebben, uitgevoerd als een gecombineerd traject. Omdat de opleidingen in de praktijk functioneren als een opleiding met twee varianten, is besloten het accreditatietraject op een daarbij passende wijze in te richten. Dat leidde tot een gecombineerde audit bestaande uit een generiek deel en twee opleidingsspecifieke delen. Bij de selectie van eindwerken is, (zoals eerder in 2014 op een vergelijkbare wijze uitgevoerd bij een andere Academie van Bouwkunst en in overleg met de NVAO) volgens dezelfde benadering gewerkt. In de audit zijn aanvullend op het standaard programma enkele eindwerken besproken met (afgestudeerde) studenten en begeleiders. Studenten hebben tussentijdse eindproducten, behorende bij projecten, gepresenteerd en van uitleg voorzien.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

- Critical Reflection 2014 MA+U, incl (niet limitatief):
- Organigram instelling / Organigram opleiding.
- Domeinspecifiek referentiekader 'Reference Framework MA+U 2014-15'.
- 'Competences MA+U' incl beschrijving eindkwalificaties en schematische programmaoverzichten.
- 'External curriculum' beschrijving;
- Twee Studiegidsen voor Master architecture en master Urbanism met:
 - Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Literatuurlijst 'Literature MA+U 2014-15'.
- Teaching and Examination Regulations Master Architecture;
- Teaching and Examination Regulations Master Urbanism;
- Assesment policy MA+U 2014-15;
- FHK brochure personeelsbeleidplan 2013;
- Overzicht van het ingezette personeel;
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
 - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzicht van de contacten met het werkveld.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen
- Een representatieve selectie van (gemaakte) toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.
- Een dossier van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar, waaruit het panel een keuze heeft gemaakt; Het auditpanel heeft de volgende eindwerken bekeken²²:

Architectuur			Stedenbouw		
Aantal	Studentnummer	jaar	Aantal	Studentnummer	jaar
1	2149685	2012-13	1	2133399	2012-13
2	2150487	2012-13	2	2145861	2012-13
3	1426974	2012-13	3	2177347	2013-14
4	2213095	2012-13	4	2165255	2013-14
5	2151767	2012-13	5	2172813	2013-14
6	2157095	2012-13			
7	2154620	2012-13			
8	2175141	2013-14			
9	2152824	2013-14			
10	2163928	2013-14			
11	2174452	2013-14			
12	2169806	2013-14			
13	2144670	2013-14			
14	2138695	2013-14			
15	2165427	2013-14			

²² Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, expertise en korte functiebeschrijvingen (cv's) van voorzitter, leden en secretaris.

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
Dhr. W.L.M. Blomen	x					
Mevr. Ir. H.M. Blank		x	x	x		
Dhr. Prof. Ir. F. Alkemade		x	x	x	x	
Dhr. Drs. J.D. Oostwoud Wijdenes	x	x				
Dhr. Paul Kuipers						x
Mw. H. Bleijs Bsc secretaris	x					

Korte functiebeschrijvingen
De heer Blomen is directeur van de Hobéon Groep. Hij heeft de afgelopen jaren veelvuldig als voorzitter deelgenomen aan audits in het hoger onderwijs en hij ontwikkelde diverse erkenningsregelingen in de architectuurbranche en was betrokken bij de uitvoering daarvan.
De heer Alkemade was jarenlang partner bij architectenbureau OMA dat internationaal grote bekendheid geniet, werkt inmiddels als zelfstandig architect/urban designer en heeft ervaring in verschillende vormen van onderwijs.
Mevrouw Blank is stedenbouwkundige en directeur/eigenaar van een vooraanstaand stedenbouwkundig bureau, i.c. BVR, adviseurs Ruimtelijke Ontwikkeling te Rotterdam en ze is hoofd van de afdeling Man and Public Space van de Design Academy Eindhoven.
De heer Oostwoud Wijdenes studeerde Psychologie, verrichtte onderzoek binnen het onderwijs-domein en is momenteel medewerker onderwijs, onderzoek en kwaliteitszorg bij de HKU.
De heer Kuipers studeert aan de deeltijd hbo-master Architectuur Academie voor Architectuur en Stedenbouw Amsterdam, hij is 3 ^e jaars student.
De heer Blomen is directeur van de Hobéon Groep. Hij heeft de afgelopen jaren veelvuldig als voorzitter deelgenomen aan audits in het hoger onderwijs en hij ontwikkelde diverse erkenningsregelingen in de architectuurbranche en was betrokken bij de uitvoering daarvan.
NVAO gecertificeerd secretaris Mw H. Bleijs BSc d.d. 2010

Op 30 juli 2014 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw van Fontys Hogescholen, onder nummer #003101.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobéon.nl

I www.hobéon.nl